

ՄԻԱԿՈՐԿԱԾ ԱԶԳԵՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԴԵՄ ԿՈՆՎԵՆՑԻԱՅԻ

2-ՐԴ ԵՎ 5-ՐԴ ԳԼՈՒԽՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԻՆՔՆԱԳՆԱՀԱՏՄԱՆ

ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ՍՏՈՒԳԱԹԵՐԹ

II ԳԼՈՒԽ (ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ)

5-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է մշակի և իրականացնի կամ վարի հանրության մասնակցությանը և օրենքի գերակայության սկզբունքների արտացոլմանը, պետական գործերի և պետական գույքի պատշաճ կառավարմանը, ազնվությանը և անկաշառությանը, թափանցիկությանը և պատասխանատվությանը նպաստող՝ կոռուպցիայի հակազդման արդյունավետ, համակարգված քաղաքականություն:

Հայաստանն այն պետություններից է, որոնց հակակոռուպցիոն քաղաքականությունը (հայեցակարգը, նպատակները, խնդիրները, ինստիտուցիոնալ դաշտը և մոնիթորինգի և գնահատման համակարգը) հիմնականում ձևակերպվել և իրագործվել են հակակոռուպցիոն ռազմավարությունների և նրանց իրականացման միջոցառումների ծրագրերի միջոցով, թեպետ հակակոռուպցիոն քաղաքականության որոշ տարրեր կարելի է գտնել բազմաթիվ այլ իրավական ակտերում (դրանցից շատերն ընդունվում են որպես հակակոռուպցիոն ռազմավարության իրականացման միջոցառումների ծրագրով նախատեսված կոնկրետ միջոցառումներ) և ռազմավարություններում: Ուստի, խելամիտ կլիներ վերլուծել Հայաստանի հակակոռուպցիոն քաղաքականությունը՝ դիտարկելով այն հակակոռուպցիոն ռազմավարությունները, որոնք մինչ օրս ընդունվել են կառավարության որոշումների տեսքով:

Հակակոռուպցիոն առաջին ռազմավարությունը և դրա իրականացման միջոցառումների ծրագիրն ընդունվել են Կառավարության 2003 թվականի նոյեմբերի 6-ի թիվ 1522-Ն որոշմամբ: Դրանք ուժի մեջ են մտել 2003 թվականի դեկտեմբերի 20-ին, իսկ իրագործումը

պաշտոնապես ավարտվել է 2007 թվականի սեպտեմբերին:¹ Երկրորդ ռազմավարությունը և դրա իրականացման գործողությունների ծրագիրն ընդունվել են Կառավարության 2009 թվականի հոկտեմբերի 8-ի թիվ 1272-Ն որոշմամբ, որն ուժի մեջ է մտել 2009 թվականի դեկտեմբերի 3-ին, ավարտվել՝ 2012 թվականի դեկտեմբերի 31-ին: Ռազմավարություններից ամենավերջինը՝ երրորդը, ընդունվել է Կառավարության 2015 թվականի սեպտեմբերի 25-ի թիվ 1141-Ն որոշմամբ և ավարտվել է 2018 թվականի դեկտեմբերի 31-ին: Հակակոռուպցիոն հաջորդ ռազմավարությունը և դրա իրականացման գործողությունների ծրագիրը՝ 2019-2022 թվականների համար, ներկայումս մշակման փուլում է:

ա) Հակակոռուպցիոն քաղաքականության արդյունավետությունը

Պայմանավորված իրական քաղաքական կամքի, ռեսուրսների և կարողությունների բացակայությամբ՝ կառավարության կողմից, դժբախտաբար, չեն իրականացվել կամ պատվիրվել լուրջ ուսումնասիրություններ, որոնք նպատակաուղղված կլինեին առաջին և երկրորդ հակակոռուպցիոն ռազմավարությունների և դրանց իրականացման միջոցառումների ծրագրի շրջանակում հակակոռուպցիոն քաղաքականության իրագործումը գնահատելուն: Ավելին, ռեսուրսների անբավարարության պատճառով քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները և ակադեմիական հաստատությունները նույնպես չեն կարողացել նման աշխատանք կատարել: Թեպետ գործող իշխանության պայմաններում ներկայումս ավելի մեծ է քաղաքական կամքը, երրորդ (2015-2018 թթ.) ռազմավարության և դրա իրականացման գործողությունների ծրագրի շրջանակում հակակոռուպցիոն քաղաքականության իրագործման գնահատման համար նույնպես չեն բավականացնում ռեսուրսները: Ուստի, հնարավոր չէ ուղղակիորեն գնահատել ցայսօր իրականացված հակակոռուպցիոն քաղաքականության իրական արդյունավետությունը:² Այնուամենայնիվ, հնարավոր է անուղղակի գնահատումը՝ չափելով կոռուպցիայի ընկալման փոփոխությունը, որի համար կիրառվում են համաթվեր (ինդեքսներ), որոնք հրապարակում են միջազգային հայտնի կազմակերպությունները՝ ներառյալ «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ» կազմակերպության «*Կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը*» («ԿԸՀ» կամ «CPI») և «*Կոռուպցիայի համաշխարհային բարոմետրը*» («ԿՀԲ» կամ «GCB»), Համաշխարհային բանկի «*Կոռուպցիայի վերահսկման*» համաթիվը (որը Համաշխարհային բանկի Կառավարման համաշխարհային վեց համաթվերից մեկն է), ինչպես նաև «Ֆրիդոմ Հաուս» կազմակերպության կողմից «*Անցումային պետությունները*» խորագրով հրապարակվող ամենամյա ուսումնասիրության շրջանակում կազմվող «*Ժողովրդավարության համաթիվ*» մեջ ներառվող՝ «*Կոռուպցիայի*» ենթահամաթիվը: 2003 թվականից ի վեր, երբ ուժի մեջ մտավ Հայաստանի առաջին հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը՝ իրականացման միջոցառումների ծրագրով հանդերձ, թվարկված բոլոր համաթվերի արդյունքներում վիճակագրական տեսանկյունից նշանակալից որևէ դրական կամ բացասական միտումներ չէին արձանագրվել ամբողջ ժամանակահատվածում՝ ընդհուպ մինչև 2018 թվականի

¹ Իրականացման գործողությունների ծրագրի համաձայն՝ այն պետք է ավարտվեր 2006 թվականի դեկտեմբերի 31-ին, սակայն նախատեսված որոշ միջոցառումներ այդ ժամկետում չիրականացնելու պատճառով այն երկարացվեց մինչև 2007 թվականի սեպտեմբեր:

² Ակնհայտ է, որ հակակոռուպցիոն ռազմավարությունների և դրանց իրականացման միջոցառումների ծրագրերի իրագործման արդյունավետությունը պատշաճ չէր լինի գնահատել՝ զուտ հաշվարկելով, թե իրականացման միջոցառումների ծրագրերում նախատեսված բոլոր միջոցառումների քանի տոկոսն է իրագործվել: Ցավոք, նախկին իշխանությունների օրոք հակակոռուպցիոն ռազմավարությունների իրագործման արդյունավետությունը գնահատելու համար որդեգրված էր հենց այդ մոտեցումը:

գարունը, երբ Հայաստանում տեղի ունեցավ թավշյա հեղափոխությունը: Ուստի, կարելի է եզրակացնել, որ հակակոռուպցիոն քաղաքականության արդյունավետությունը՝ առնվազն նախքան թավշյա հեղափոխությունը, չնչին է եղել, քանի որ դրանք նկատելի փոփոխության չեն հանգեցրել Հայաստանում կոռուպցիայի մակարդակի վերաբերյալ մարդկանց ընկալումներում:

բ) Հակակոռուպցիոն քաղաքականության համակարգումը

Ինչպես նշվել է Ստուգաթերթին՝ Կառավարության կազմած պատասխանի մեջ, հակակոռուպցիոն քաղաքականության համակարգման պատասխանատվությունը Հայաստանում վերապահված է Կոռուպցիայի դեմ պայքարի խորհրդին: Այնուհանդերձ, հարկ է նշել, որ Խորհրդի Գործունեության կարգի³ համաձայն, Խորհուրդն օժտված չէ իրավական ակտեր ընդունելու լիազորությամբ: Իրավական տեսանկյունից՝ այն ընդամենը կարող է առաջարկներ ներկայացնել Կառավարությանը նման ակտեր ընդունելու մասին՝ ներառյալ ակտեր կապված հակակոռուպցիոն քաղաքականության համակարգման հետ: Համակարգման ոլորտում Խորհրդի գործառույթները փաստացի սահմանափակված են, քանի որ Խորհրդի առաջարկներն ընդունելու կամ չընդունելու հայեցողությունը պատկանում է Կառավարությանը: Բացի դրանից, Խորհուրդը մշտապես գործող մարմին չէ և չունի սեփական աշխատակազմ, և այդ հանգամանքը կասկածի տակ է դնում իր պաշտոնական լիազորություններն արդյունավետորեն իրականացնելու՝ Խորհրդի կարողությունը:⁴

Հարկ է նշել, որ ՀՀ վարչապետի 2019թ. հունիսի 24-ի թիվ 808-Ն որոշմամբ Կոռուպցիայի դեմ պայքարի խորհուրդը լուծարվեց և նրա փոխարեն ստեղծվեց Հակաոռուպցիոն քաղաքականության խորհուրդը: Ներկայումս ընթացքի մեջ է վերջինիս ձևավորումը (Խորհրդում՝ հասարակական կազմակերպություններին տրամադրված 5 տեղերը դեռևս լրացված չեն և կլրացվեն դիմած կազմակերպությունների միջև անցկացվող մրցույթից հետո): Չնայած դրան, հուլիսի 12-ին Խորհրդի անդրանիկ նիստն արդեն կայացել է:

գ) Հասարակության մասնակցությունը

Ինչ վերաբերում է Պարբերության այս դրույթի կատարմանը, ապա կարելի է ավելացնել (Ստուգաթերթին՝ Կառավարության պատասխանին), որ մասնավոր հատվածն իմաստավորված մասնակցություն չի ունեցել հակակոռուպցիոն վերջին ռազմավարության և դրա իրականացման գործողությունների ծրագրի մշակմանը (ինչպես նախորդ երկու ռազմավարությունների պարագայում): Բացի դրանից, ռազմավարության և դրա իրականացման գործողությունների ծրագրի կատարման մոնիթորինգի (այդ թվում՝ մասնակցային ձևաչափերով) և գնահատման լուրջ մեխանիզմների և գործիքների բացակայությունը լրջորեն սահմանափակել է քաղաքացիական հասարակության

³ Տե՛ս Կառավարության 2015 թվականի փետրվարի 19-ի Կոռուպցիայի դեմ պայքարի խորհրդի ստեղծման մասին թիվ 165-Ն որոշման թիվ 2 հավելվածը:

⁴ Խորհրդի սահմանափակ գործառնական կարողությունների անուղղակի ապացույցն այն փաստն է, որ Խորհուրդը 2018 թվականի մարտի 22-ից հետո նիստեր չի գումարել, թեպետ Խորհրդի կանոնակարգով պահանջվում է նիստեր գումարել առնվազն եռամսյակը մեկ անգամ:

մասնակցության մակարդակը, որի հետևանքով քաղաքացիական հասարակությանը մնացել է մեկ տարբերակ՝ ռազմավարության և դրա իրականացման գործողությունների ծրագրի կատարման մոնիթորինգը և գնահատումը կատարել սեփական ռեսուրսների և կարողությունների հաշվին:

դ) Իրավունքի գերիշխանության, հանրային գործերի և հանրային գույքի պատշաճ կառավարման, օրինավորության (բարեվարքության), թափանցիկության և հաշվետվողականության սկզբունքների ներառումը

Թվարկված սկզբունքներն արտացոլված են վերջին (2015-2018 թթ.) հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման միջոցառումների ծրագրի մեջ: Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով նախորդ վարչակարգի կողմից քաղաքական կամքի բացակայությունը, այդ սկզբունքների կատարումն իր բնույթով զուտ մակերեսային է եղել: Հույս կա, որ նոր Կառավարությունը, որը մինչ օրս դրսևորել է երկրում կոռուպցիայի դեմ պայքար մղելու իրական քաղաքական կամք, կներառի այդ սկզբունքները նոր՝ չորրորդ հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման գործողությունների ծրագրի մեջ, և ապա՝ իրապես կյանքի կկոչի դրանք:

5-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձգտի սահմանել և խրախուսել կոռուպցիայի կանխարգելմանն ուղղված պրակտիկայի արդյունավետ տեսակները:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում նշված՝ կանխարգելման հակակոռուպցիոն գործիքների և գործելակերպերի ցանկին կարելի է ավելացնել գույքի և եկամուտների հայտարարագրման համակարգը, ինչպես նաև՝ էթիկայի, շահերի բախման, նվերների ընդունման, հետաշխատանքային սահմանափակումների, հանրային ծառայողների՝ գործարար գործունեությամբ զբաղվելու արգելքի և այլ երևույթների վերաբերյալ իրավակարգավորումների գոյությունը (տե՛ս Հանրային ծառայության մասին օրենքը): Այնուամենայնիվ, հիմնականում պայմանավորված համապատասխան կարողությունների բացակայությամբ՝ ո՛չ կառավարական մարմինները (առաջին հերթին՝ ՀՀ կառավարության աշխատակազմի հակակոռուպցիոն ծրագրերի և մոնիթորինգի նախկին բաժինը (2018 թվականի հունիսից՝ Հակակոռուպցիոն ծրագրերի և մոնիթորինգի վարչությունը), ո՛չ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունները չեն իրականացրել հակակոռուպցիոն կանխարգելման արդյունավետության մանրակրկիտ գնահատումներ թե՛ վերջին (2015-2018 թթ.), թե՛ նախկին (2003-2007 թթ. և 2009-2012 թթ.) հակակոռուպցիոն ռազմավարությունների և դրանց իրականացման միջոցառումների ծրագրերի վերաբերյալ:⁵ Իրականացված գնահատումները սահմանափակվել են նրանով, որ

⁵ Հարկ է նշել, որ 2015-2018 թթ. Հակակոռուպցիոն ռազմավարության 4-րդ գլուխը և իրականացման միջոցառումների ծրագրի թիվ 53 միջոցառումն ուղղակիորեն վերաբերում էին Հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման գործողությունների ծրագրի մոնիթորինգի և գնահատման համակարգին: Այնուհանդերձ, ոչինչ չի արվել ռազմավարության իրականացման ողջ ժամանակահատվածի ընթացքում: Կառավարության կազմած տարեկան զեկույցները որևէ տեղեկատվություն չէին տալիս թիվ 53

ռազմավարության իրականացման գործողությունների ծրագրում թվարկված կետերի կարգավիճակի դիմաց նշվել է, թե արդյոք դրանք կատարվել են լիովին կամ մասամբ կամ չեն կատարվել ընդհանրապես: Վերջին (2015-2018 թթ.) հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման միջոցառումների ծրագրի կատարման վերաբերյալ կազմված տարեկան զեկույցներից ոչ մեկը փաստացի չի ներառել նման գնահատում:

5-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձգտի պարբերաբար գնահատել համապատասխան իրավական փաստաթղթերը և վարչական միջոցները՝ կոռուպցիայի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի տեսանկյունից դրանց համարժեքությունը որոշելու նպատակով:

Հակակոռուպցիոն (ներառյալ՝ կոռուպցիայի կանխարգելման) այդպիսի կոնկրետ գնահատումներ տեղի են ունենում միայն հակակոռուպցիոն հաջորդ ռազմավարության և դրա իրականացման միջոցառումների ծրագրի մշակման շրջանակներում:⁶ Այդ գնահատումները շատ մանրամասն չեն եղել՝ բացառությամբ Երկրորդ (2009-2012 թթ.) ռազմավարության գնահատման, որն իրականացվել է Հակակոռուպցիոն ռազմավարության իրականացման մոնիթորինգի հանձնաժողովի (կառույց, որը գոյություն ուներ հակակոռուպցիոն առաջին (2003-2007 թթ.) և երկրորդ (2009-2012 թթ.) ռազմավարությունների իրականացման ժամանակ) կողմից վարձած փորձագետների կողմից՝ Հայաստանում Եվրամիության պատվիրակության ֆինանսավորմամբ:⁷ Նմանօրինակ գնահատումներ կատարվել են նախքան 2017 թվականին Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին օրենքի և Ազդարարման համակարգի մասին օրենքի ընդունումը: Այդպիսի գնահատման տարրեր կարելի է գտնել նաև Հանրային ծառայության մասին օրենքի և Քաղաքացիական ծառայության մասին օրենքի ընդունման առնչությամբ 2018 թվականի մարտին իրականացված գնահատումների մեջ: Այդ գնահատումները, սակայն, ո՛չ համակարգային են, ո՛չ փաստահենք:

5-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Մասնակից պետությունները, համապատասխան դեպքերում և իրենց իրավական համակարգերի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է փոխգործակցեն միմյանց և համապատասխան միջազգային և տարածաշրջանային կազմակերպությունների հետ սույն հոդվածում նշված միջոցների մշակմանը և իրականացմանն աջակցելու գործում:

միջոցառման կատարման վերաբերյալ (տե՛ս 2015-2018 թթ. ժամանակահատվածի համառոտ տարեկան զեկույցների ցանկը, <https://anti-corruption.gov.am/am/reports>):

⁶ Նման ջանքեր գործադրվել են 2001-2002 թվականներին՝ հակակոռուպցիոն առաջին (2003-2007 թթ.) ռազմավարության մշակման ժամանակ, ապա՝ 2007-2009 թվականներին՝ հակակոռուպցիոն երկրորդ (2009-2012 թթ.) ռազմավարության մշակման ժամանակ: Ապա՝ 2013-2015 թվականներին, երբ մշակվում էր երրորդ (2015-2018 թթ.) ռազմավարությունը, և ներկայումս՝ սկսած 2018 թվականից, 2019-2022 թթ. ռազմավարության մշակման գործընթացում:

⁷ Տե՛ս https://www.gov.am/u_files/file/xorhurdner/korupcia/1409.pdf (հայերեն):

Այդ փոխգործակցությունը կարող է ներառել մասնակցությունը կոռուպցիայի կանխարգելմանն ուղղված միջազգային ծրագրերին և նախագծերին:

Կառավարության գնահատման ստուգաթերթում զետեղված տեղեկատվությունը հիմնականում լիարժեք է: Այնուամենայնիվ, այն պետք է ներառի նաև այդ համագործակցության իրականացման վերլուծությունը: Դա իր հերթին կարող է գնահատվել՝ վերլուծելով միջազգային կազմակերպություններին (օրինակ՝ ԳՐԵԿՈ-ին կամ ՏՀԶԿ-ի Հակակոռուպցիոն ցանցի հակակոռուպցիոն գործողությունների ստամբուլյան ծրագրին) միանալու պահին, կամ՝ հակակոռուպցիոն տարածաշրջանային և/կամ համաշխարհային վերաբերելի կոնվենցիաները (օրինակ՝ Միավորված ազգերի կազմակերպության Կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիան) ստորագրելու կամ վավերացնելու պահին Հայաստանի ստանձնած հանձնառությունները, երաշխավորությունները և մարտահրավերները: ԳՐԵԿՈ-ի և ՏՀԶԿ-ի Հակակոռուպցիոն գործողությունների ստամբուլյան ծրագրի պարագայում այդ վերլուծությունը զետեղված է նրանց կազմած մոնիթորինգի և համապատասխանության գեկույցներում, որոնք տեղադրված են այդ կառույցների կայքէջերում:⁸

6-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է ապահովի մարմնի կամ, անհրաժեշտության դեպքում, մարմինների առկայությունը, որոնք իրականացնում են կոռուպցիայի կանխարգելում այնպիսի միջոցների օգնությամբ, ինչպիսիք են. ա) սույն Կոնվենցիայի 5-րդ հոդվածում նշված քաղաքականության իրականացումը և, համապատասխան դեպքերում, այդպիսի քաղաքականություն իրականացման հսկողությունը և համակարգումը. բ) կոռուպցիայի կանխարգելման հարցերով գիտելիքներն ընդլայնելը և տարածելը:

Հայաստանում ներկայումս գործում է հակակոռուպցիոն ապակենտրոնացված ինստիտուցիոնալ մոդելը, որի պարագայում ոչ միայն հակակոռուպցիոն քաղաքականության հիմնական բաղադրիչներն (բացահայտում, կանխարգելում և կրթում) են վերապահված կառավարական տարբեր գերատեսչությունների լիազորությանը, այլ նաև՝ կանխարգելման գործառույթները բաշխված են պետական տարբեր մարմինների միջև: Կառավարության գնահատման ստուգաթերթում այս մասի վերաբերյալ պատասխանում հիշատակվում են հակակոռուպցիոն կանխարգելիչ գործառույթներ ունեցող հետևյալ պետական մարմինները. Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողովը (ԲՊԱԷՀ), ՀՀ վարչապետի աշխատակազմի Հակակոռուպցիոն ծրագրերի և մոնիթորինգի վարչությունը⁹ և ՀՀ արդարադատության նախարարության Հակակոռուպցիոն և քրեակատարողական

⁸ Տե՛ս <https://www.coe.int/en/web/greco/evaluations/armenia> ԳՐԵԿՈ-ի վերաբերյալ, և <https://www.oecd.org/corruption/acn/istanbulactionplancountryreports.htm> ՏՀԶԿ-ի ԻԳԾ-ի վերաբերյալ:

⁹ Կառավարության ստուգաթերթում նշվում է նախկին կառույցը՝ հակակոռուպցիոն ծրագրերի մոնիթորինգի և գնահատման վարչությունն Առաջին փոխվարչապետի աշխատակազմում, որի վերակազմավորման արդյունքում հետագայում ստեղծվեց ներկայիս վարչությունը:

քաղաքականության մշակման վարչությունը:¹⁰ Հակակոռուպցիոն քաղաքականության՝ ներառյալ կանխարգելման քաղաքականության վերահսկողությունը և համակարգումն իրականացվում են Կոռուպցիայի դեմ պայքարի խորհրդի կողմից:

Ներկայումս Հայաստանը չունի կոռուպցիայի կանխարգելման մասնագիտացված գործուն մարմին՝ չնայած որ Հայաստանի Հանրապետության ազգային ժողովը (ՀՀ ԱԺ) 2017 թվականի հունիսին ընդունել է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին օրենքը: Այդ օրենքի համաձայն՝ ստեղծվելու է նման Հանձնաժողով, որպես մասնագիտացված մարմին, որն օժտված է լինելու կոռուպցիայի կանխարգելման գործառնությունների մեծ մասով: Այնուհանդերձ, այդ մարմինը ցայսօր ստեղծված չէ: Եվ վերջապես, Հայաստանում չկան պետական մարմիններ, որոնց վերապահված կլինեին կոռուպցիայի կանխարգելման մասին գիտելիքի մակարդակի բարձրացման և տեղեկությունների տարածման գործառնություններ:

6-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, սույն հոդվածի 1-ին կետում նշված մարմինն կամ մարմիններին պետք է ապահովի անհրաժեշտ ինքնուրույնությամբ, որպեսզի մարմինը կամ մարմինները կարողանան իրականացնել իրենց գործառնություններն արդյունավետ և անհարկի ազդեցությունից ազատված: Կտրամադրվեն անհրաժեշտ նյութական պաշարներ և մասնագիտացված անձնակազմ, ինչպես նաև անձնակազմի այնպիսի դասընթացներ, որոնք կարող են պահանջվել նրանց գործառնությունների իրականացման համար:

Պատասխանելով այս մասին՝ Կառավարության գնահատման ստուգաթերթում հղում է արվում Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին օրենքի համապատասխան դրույթներին: Ինչպես արդեն նշվեց՝ տվյալ օրենքով նախատեսված Հանձնաժողովը դեռևս չի ստեղծվել, և Օրենքը դեռևս չի մտել ուժի մեջ: Այնուամենայնիվ, անգամ տեքստի տեսանկյունից՝ Օրենքը որոշակի թերություններ ունի նախատեսվող Հանձնաժողովի անկախության առումով:¹¹ Նախևառաջ, թեպետ օրենքով սահմանվում է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի անդամի անկախության սկզբունքը, ուղղակիորեն չի սահմանվում բուն Հանձնաժողովի անկախությունը: Երկրորդը՝ օրենքը չի պարունակում որևէ դրույթներ, որոնք կապահովեին Հանձնաժողովի նյութական ռեսուրսների և աշխատանքի համար անհրաժեշտ տարածքի առկայությունը:¹²

¹⁰ Հարկ է հիշատակել, որ կանխարգելման միջազգայնորեն ճանաչված միջոցառումներից շատերը կամ չեն իրականացվում պետական մարմինների կողմից Հայաստանում, կամ իրականացվում են պետական տարբեր մարմինների կողմից սեփական նպատակների համար: Դրա օրինակներից է կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումն իրավական ակտերի նախագծերում: Այդ գնահատումն իրականացնում են նախարարությունները (ոչ կանոնավոր կերպով)՝ կապված իրենց կամ Ազգային ժողովի կողմից մշակված իրավական ակտերի նախագծերի հետ, երբ իրավական ակտերի նախագծերը նախաձեռնվել են Ազգային ժողովի պատգամավորների կողմից:

¹¹ Այդ թերությունները նշվել են Օրենքի նախագծի վերաբերյալ ԹԻՀԿԿ-ի առաջարկություններում և հաշվի չեն առնվել, ուստի՝ չեն ներառվել օրենքի տեքստում (տես www.transparency.am/hy/publications/view/187, հայերեն):

¹² Օրենքում նման դրույթ ունենալու անհրաժեշտությունը բացատրվում է այն փաստով, որ Բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողովը, որը գոյություն ունի ներկայումս, տևական ժամանակ չունեի սեփական գրասենյակ և աշխատակազմ: Այն տեղակայված էր Հանրապետության Նախագահի աշխատակազմի

6-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր քարտուղարին հայտնի այն մարմնի կամ մարմինների անվանումները և հասցեները, որոնք կարող են աջակցել մյուս Մասնակից պետություններին կոռուպցիայի կանխարգելման ուղղությամբ որոշակի միջոցների մշակման և իրականացման գործում:

Կառավարության գնահատման ստուգաթերթում տրամադրված տեղեկությունը ճիշտ է:

7-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, համապատասխան դեպքերում և իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է ձգտի ստեղծել, պահպանել և ամրապնդել քաղաքացիական ծառայողների և, համապատասխան դեպքերում, ոչ ընտրովի այլ պաշտոնատար անձանց աշխատանքի ընդունման, հավաքագրման, ծառայություն անցկացնելու, ծառայողական առաջխաղացման և պաշտոնաթողության անցնելու այնպիսի համակարգեր, որոնք.

ա) հիմնվում են արդյունավետության և թափանցիկության սկզբունքների և օբյեկտիվ այնպիսի չափանիշների վրա, ինչպիսիք են արժանիքները, արդարությունը և ընդունակությունները.

բ) ընդգրկում են կադրերի ընտրության և նախապատրաստման պատշաճ ընթացակարգեր պետական այնպիսի պաշտոններ զբաղեցնելու համար, որոնք կոռուպցիայի տեսանկյունից հատկապես խոցելի են համարվում և, համապատասխան դեպքերում, այդպիսի պաշտոններում նման կադրերի ռոտացիայի համար.

գ) նպաստում են պատշաճ վարձատրությանը և աշխատավարձի արդարացի սանդղակին՝ հաշվի առնելով Մասնակից պետության տնտեսական զարգացման մակարդակը.

դ) նպաստում են կրթական և ուսումնական ծրագրերի իրականացմանը այն բանի համար, որ այդպիսի անձինք կարողանան բավարարել պետական գործառույթների ճիշտ, բարեխիղճ և պատշաճ կատարման պահանջները, ինչպես նաև նրանց ապահովում են մասնագիտացված և պատշաճ պատրաստվածությամբ նրա համար, որ խորացնեն նրանց կողմից այն ռիսկերի գիտակցումը, որոնք կապված են կոռուպցիայի հետ և կապված են նրանց կողմից իրենց գործառույթների կատարման հետ: Այդպիսի ծրագրերը կարող են վկայակոչումներ պարունակել կիրառվող բնագավառներում կանոնագրքերի կամ վարքագծի չափանիշներին:

տարածքում և չունեն առանձին աշխատակազմ (Նախագահի աշխատակազմի որոշ աշխատողներ կցված էին Հանձնաժողովին):

Կառավարության գնահատման ստուգաթերթը չի պատասխանում այս մասի (ա) կետին:¹³ Ինչ վերաբերում է (բ) և (դ) կետերին տրված պատասխաններին, ապա վերջիններս բավարար չեն, քանի որ պետք է ներառեն այն իրավական դրույթների վերլուծությունը, որոնք վերաբերում են կադրերի ընտրության և նախապատրաստման պատշաճ ընթացակարգերին՝ պետական այնպիսի պաշտոններ զբաղեցնելու համար, որոնք կոռուպցիայի տեսանկյունից հատկապես խոցելի են համարվում (մասի (բ) կետի առումով), ինչպես նաև՝ կրթական և ուսումնական ծրագրերի իրականացման ապահովմանը քաղաքացիական ծառայողների համար և ոչ ընտրովի այլ հանրային պաշտոնատար անձանց համար: Փոխարենը՝ Կառավարության պատասխաններում պարզապես թվարկվում են հանրային ծառայողների տարբեր խմբերի համար անցկացված վերապատրաստման դասընթացները:

Մասի (գ) կետի վերաբերյալ պատասխանում, որտեղ նշվում է «Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքը, քիչ թե շատ համարժեք է: Այդ օրենքում սահմանվում են բազային աշխատավարձերը քաղաքացիական ծառայողների յուրաքանչյուր խմբի համար: Այնուամենայնիվ, տվյալ կետին տրված պատասխանում չի վերլուծվում, թե նշված օրենքը կամ այլ իրավական ակտերը, եթե այդպիսիք կան, որքանով են «նպաստում պատշաճ վարձատրությանը և աշխատավարձի արդարացի սանդղակին»: Ընդ որում, տնտեսագետների, քաղաքական գործիչների և հանրության ներկայացուցիչների մեծ մասը գտնում է, որ պետական ծառայողների աշխատավարձերն ընդհանուր առմամբ բավարար չեն, և չկան իրավական ակտեր՝ ներառյալ վերոհիշյալ օրենքը, որոնք կապահովեն համարժեք վարձատրություն:

Ինչ վերաբերում է այս մասի (ա) կետին, ապա արդյունավետության և թափանցիկության սկզբունքները և օբյեկտիվ այնպիսի չափանիշները, ինչպիսիք են արժանիքները, արդարությունը և ընդունակությունները, որոնց վրա պետք է հիմնված լինեն քաղաքացիական ծառայողների և, համապատասխան դեպքերում, ոչ ընտրովի այլ պաշտոնատար անձանց աշխատանքի ընդունման, հավաքագրման, ծառայության անցնելու, ծառայողական առաջխաղացման և պաշտոնաթողության անցնելու համակարգերը, ուղղակիորեն ամրագրված են «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 5-րդ մասում և 12-րդ հոդվածում:¹⁴ Ավելին, «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսվում է, որ քաղաքացիական ծառայությունը կազմակերպվելու է «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ հոդվածով նախատեսված սկզբունքների հիման վրա:

¹³ Հարկ է նաև հիշատակել, որ Կառավարության գնահատման ստուգաթերթում պատասխանի մի զգալի մասում քննարկվում են բարեփոխության և վարքագծի կանոնագրքերի խնդիրներ, որոնք էական առնչություն չունեն տվյալ կետի դրույթների հետ:

¹⁴ Հանրային ծառայության մասին օրենքի 3-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ քաղաքացիական ծառայությունը պետական ծառայության տեսակ է, իսկ պետական ծառայությունն իր հերթին հանրային ծառայության տեսակ է: Պետական ծառայության մյուս տեսակներն են դատական, դիվանագիտական, մաքսային, հարկային, փրկարարական, զինվորական, ազգային անվտանգության, ոստիկանության, քրեակատարողական, դատական ակտերի հարկադիր կատարման և դատական կարգադրիչների ծառայությունները: Նշված պետական ծառայությունների յուրաքանչյուր տեսակի ծառայողների ընտրության, ընդունման, պաշտոնավարման, առաջխաղացման և թոշակի անցնելու ընթացակարգերը կարգավորվում են տվյալ ծառայության մասին համապատասխան օրենքով:

Ինչ վերաբերում է այս մասի (բ) կետին, ապա քաղաքացիական ծառայողների ընտրության ընթացակարգերը սահմանված են «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 3-րդ գլխում (հոդվածներ 8-17), իսկ վերապատրաստումը՝ նույն օրենքի 19-րդ հոդվածում: Եվ վերջապես, ինչ վերաբերում է այս մասի (դ) կետին, ապա նշված օրենքի 19-րդ հոդվածի 4-րդ մասով նախատեսվում է, որ «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի հիման վրա՝ քաղաքացիական ծառայությունը համակարգող փոխվարչապետը սահմանում է վերապատրաստման կարգը, վերապատրաստում իրականացնող կազմակերպություններին ներկայացվող հիմնական չափանիշները, կրեդիտների սահմանման հիմնական սկզբունքները, կարիքները գնահատելու և անհատական ծրագիր կազմելու, ինչպես նաև համապատասխան մարմնի վերապատրաստման ծրագիրը կազմելու, միջազգային հավաստագրերի ճանաչելիության սկզբունքները, տեսակները: Հոդվածի այս մասի պահանջը կատարվել է ՀՀ առաջին փոխվարչապետի ժամանակավոր պաշտոնակատարի 2019 թվականի հունվարի 9-ի թիվ 2-Ն որոշմամբ: Համանման ընթացակարգեր են նախատեսված նաև հանրային ծառայության այլ ոլորտները կարգավորող օրենքներով, մասնավորապես՝ կոռուպցիայի նկատմամբ առավել խոցելի ոլորտների մասով, ինչպիսիք են հարկային և մաքսային ծառայությունները:¹⁵ Վերը նշված իրավական դրույթների հիման վրա վերապատրաստումներ են անցկացվել հանրային ծառայողների տարբեր խմբերի համար, ինչը նշված է Կառավարության գնահատման ստուգաթերթի մեջ (բ) և (դ) կետերի վերաբերյալ տրված պատասխաններում:

«Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի և «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի մշակման ընթացքում «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ» հակակոռուպցիոն կենտրոնը որոշակի առաջարկություններ է ներկայացրել օրենքների նախագծերի բարելավման վերաբերյալ (տես <https://transparency.am/hy/publications/view/224>, հայերեն): Այդ առաջարկությունների որոշ մասը վերաբերել է քաղաքացիական ծառայողներին աշխատանքի ընդունելու՝ (բ) կետում նշված ընթացակարգերին: Դրանք ոչ բոլորն են ընդունվել, ուստի՝ առաջարկություններից մի քանիսը դուրս են թողնվել «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի ընդունված վերջնական տարբերակից: Մասնավորապես, քաղաքացիական ծառայության մրցույթի համար փաստաթղթերի ներկայացումը պետք է լինի միայն էլեկտրոնային տեսքով, թեպետ «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ» հակակոռուպցիոն կենտրոնն առաջարկում էր, որ դա հնարավոր լինի անել նաև թղթային տարբերակով: «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ» հակակոռուպցիոն կենտրոնի հաջորդ կարևոր առաջարկությունը, որը նույնպես չի ընդունվել, վերաբերում էր նրան, որ քաղաքացիական հասարակության կազմակերպություններին թույլատրվի դիտորդի կարգավիճակով մասնակցել մրցութային հանձնաժողովի աշխատանքներին:

¹⁵ Հարկային ծառայության մասին օրենքի 17-19-րդ հոդվածներով կարգավորվում է հարկային պաշտոնյաների ընտրությունը: Նույն օրենքի 21-րդ հոդվածով նախատեսվում է, որ յուրաքանչյուր տարի հարկային պաշտոնյաների մեկ երրորդը պետք է վերապատրաստում անցնի: Նախատեսված է նաև, որ այդ վերապատրաստումներն իրականացվում են հարկային մարմնի սահմանած ընթացակարգերին համապատասխան: Նմանօրինակ դրույթներ կան նաև Մաքսային ծառայության մասին օրենքի համապատասխան հոդվածներում (տես օրենքի 12-14-րդ և 16-րդ հոդվածները):

7-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է նաև քննարկի համապատասխան օրենսդրական և վարչական միջոցները, սույն Կոնվենցիայի նպատակների և իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքների համաձայն, պետական պաշտոններում թեկնածուների և ընտրությունների չափանիշները սահմանելու համար:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում նկարագրվում են Հանրապետության Նախագահի, կառավարության անդամների, դատավորների, գլխավոր դատախազի, մարդու իրավունքների պաշտպանի, Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի անդամների, Հեռուստատեսության և ռադիոյի հանձնաժողովի անդամների, Հաշվեքննիչ պալատի անդամների և Կենտրոնական բանկի խորհրդի անդամների թեկնածուներին ներկայացվող պահանջները:¹⁶ Ստուգաթերթում նաև նկարագրվում են ընտրովի պաշտոնի (այսինքն՝ Ազգային ժողովի պատգամավորների և համայնքի ավագանու անդամների) համար առաջադրվող թեկնածուներին ներկայացվող պահանջները, որոնք ձևակերպված են Ընտրական օրենսգրքում:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում գետեղված նկարագրությունից զատ՝ գոյություն ունեն նաև այլ իրավական ակտեր, որոնք պարունակում են հանրային ծառայության թեկնածուներին ներկայացվող պահանջներ և չափանիշներ: Մասնավորապես, «Քաղաքացիական ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 7-րդ հոդվածում մանրամասնորեն սահմանվում են քաղաքացիական ծառայության պաշտոնների հավակնող քաղաքացիներին ներկայացվող չափանիշները: Նմանապես, «Հարկային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 12-րդ և 13-րդ հոդվածներում ձևակերպված են հարկային ծառայության պաշտոնների հավակնող քաղաքացիներին ներկայացվող չափանիշները: «Մաքսային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 8-րդ և 9-րդ հոդվածներում ձևակերպված են մաքսային ծառայության պաշտոնների հավակնող քաղաքացիներին ներկայացվող չափանիշները: Համապատասխան դրույթներ կան նաև հանրային ծառայության այլ բնագավառները կարգավորող այլ օրենքներում:

7-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է նաև քննարկի համապատասխան օրենսդրական և վարչական միջոցները, սույն Կոնվենցիայի նպատակների և իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքների համաձայն, ընտրովի պետական պաշտոններում թեկնածուների ֆինանսավորման և, որտեղ կիրառելի է, քաղաքական կուսակցությունների ֆինանսավորման թափանցիկությունը մեծացնելու համար:

¹⁶ Այդ չափորոշիչները ձևակերպված են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության մեջ, և վերաբերելի հոդվածները մեջբերված են ստուգաթերթում:

Ինչ վերաբերում է այս մասի վերաբերյալ տրված պատասխաններին, ապա Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթը տեղեկատվություն չի պարունակում քաղաքական կուսակցությունների ֆինանսավորմանը վերաբերող իրավակարգավորումների մասին: Այդ կարգավորումները տեղ են գտել «Կուսակցությունների մասին» ՀՀ օրենքի 27-րդ հոդվածում, որով նախատեսվում է, որ քաղաքական կուսակցությունները պետք է իրենց ֆինանսական և հաշվապահական հաշվետվությունները ներկայացնեն համապատասխան պետական մարմիններին: Բացի դրանից, կուսակցությունը պարտավոր է յուրաքանչյուր տարի՝ հաշվետու տարվան հաջորդող մարտի 25-ից ոչ ուշ, զանգվածային լրատվության միջոցներով հրապարակել հաշվետու տարվա ընթացքում կուսակցության ֆինանսական միջոցների աղբյուրների և ծախսերի, ինչպես նաև գույքի մասին հաշվետվությունը և օրենքով նախատեսված դեպքերում դրա վերաբերյալ աուդիտորական եզրակացությունը: Այդ հաշվետվությունները պետք է ներկայացվեն նաև Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի վերահսկիչ-վերստուգիչ ծառայությանը, որը պատասխանատու պետական մարմինն է կուսակցությունների ֆինանսների հարցերով: 27-րդ հոդվածով սահմանվում է նաև հաշվետվությունների բովանդակությունը:

Քաղաքական կուսակցությունների ֆինանսավորումը նախընտրական քարոզչության շրջանում կարգավորվում է Ընտրական օրենսգրքով: Օրենսգիրքը կարգավորում է նաև նախընտրական քարոզչության ֆինանսավորման ընտրովի պետական պաշտոնի թեկնածուների մասով: Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում նախընտրական քարոզչության ընթացքում ֆինանսավորման վերաբերյալ այս մասին տրված պատասխանը լիարժեք է:

Այնուամենայնիվ, հիմնվելով «Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ» հակակոռուպցիոն կենտրոնի կողմից իրականացված՝ նախընտրական քարոզչության ֆինանսավորման մոնիթորինգի արդյունքների վրա, հարկ է նաև հիշատակել, որ նախորդ տարիներին քաղաքական կամքի բացակայության և Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի վերահսկիչ-վերստուգիչ ծառայությանը հասանելի ռեսուրսների անբավարարության պատճառով՝ քաղաքական կուսակցությունների ներկայացրած հաշվետվությունների ճշգրտությունը չի ստուգվել:

7-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է ձգտի ստեղծել, պահպանել և ամրապնդել այնպիսի համակարգեր, որոնք նպաստում են թափանցիկությանը և կանխարգելում են շահերի բախման առաջացումը:

Հանրային հատվածում շահերի բախման վերաբերյալ ստուգաթերթում տրված պատասխանի մասը հիմնականում լիարժեք է: Ինչ վերաբերում է թափանցիկությանը նպաստող համակարգերի վերաբերյալ դրույթին, ապա ստուգաթերթում տրված պատասխանը սահմանափակվում է նորմատիվ իրավական ակտերի նախագծերի համար կիրառվող e-draft հարթակի համառոտ նկարագրությամբ: Այդ հարթակը քաղաքացիներին թույլ է տալիս

տեղեկացված լինել այդ նախագծերի մասին և մեկնաբանություններ և առաջարկություններ անել դրանց վերաբերյալ: Պետական մարմինները, որոնք իրավական ակտի նախագծի հեղինակներն են, պարտավոր են պատասխանել այդ մեկնաբանություններին և առաջարկություններին: Միևնույն ժամանակ, հանրային ծառայության մասին օրենսդրությունը պարունակում է շատ ավելի մեծ թվով դրույթներ, որոնք ուղղված են հանրային ծառայությունում թափանցիկության բարձրացմանը, և այդ դրույթները նույնպես հարկ է արտացոլել Կառավարության ստուգաթերթում:

8-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Կոռուպցիայի դեմ պայքարելու համար յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, *inter alia*, պետք է խրախուսի իր պաշտոնատար անձանց շրջանում անկաշառությունը, ազնվությունը և պատասխանատվությունը:

«Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի ողջ 5-րդ գլուխը (հոդվածներ 21-33), որը կոչվում է «Օրինավորության (բարեվարքության) համակարգը», նվիրված է հանրային պաշտոնատար անձանց օրինավորությանը, ազնվությանը և պատասխանատվությանը: Դրանում սահմանվում է օրինավորության համակարգը, դրա տարրերը և վարքագծի կանոնագիրքը: Հայեցակարգային մակարդակում կարգավորվում է հանրային պաշտոնատար անձանց կողմից նվերների ստացումը, հանրային ծառայողների անհամատեղելիության պահանջները, շահերի բախման հետ կապված իրավիճակները և հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց առնչվող այլ սահմանափակումները:¹⁷ Այդ համակարգը պետք է գոյություն ունենա հանրային ծառայության բոլոր բնագավառներում:¹⁸

8-րդ հոդվածի 2-րդ և 3-րդ մասեր

2. Մասնավորապես, յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձգտի իր ենթակառուցվածքային և իրավական համակարգերի շրջանակներում կիրառել վարքագծի կանոնագրքեր և ստանդարտներ պետական գործառույթների ճշգրիտ, բարեխիղճ և պատշաճ իրականացման համար:

3. Սույն հոդվածի դրույթների իրականացման նպատակներով յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, համապատասխան դեպքերում և իր իրավական համակարգի հիմնարար

¹⁷ Կառավարության ինքնազնահատման ստուգաթերթում այս կետին տրված պատասխանը վերաբերում է վարքագծի կանոնագրքերին, որոնք բարեվարքության համակարգի տարրերից միայն մեկն են: Միևնույն ժամանակ, բարեվարքության նշված համակարգի նկարագրությունը տրված է 8-րդ հոդվածին նվիրված հաջորդ կետում (կետ 2):

¹⁸ Բարեվարքության, ազնվության և պատասխանատվության վերաբերյալ դրույթներ կան նաև Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին օրենքում, որն ինչպես արդեն նշվեց, դեռևս չի մտել ուժի մեջ: Այնուհանդերձ, Կառավարության ստուգաթերթի պատասխանում քննարկված են այդ օրենքի համապատասխան դրույթները:

սկզբունքներին համապատասխան, պետք է նկատի ունենա տարածաշրջանային, միջտարածաշրջանային և բազմակողմ կազմակերպությունների համապատասխան նախաձեռնությունները, օրինակ՝ Գլխավոր վեհաժողովի 1996 թ. դեկտեմբերի 12-ի 51/59 բանաձևին կից հավելվածում պարունակվող՝ Պաշտոնատար անձանց վարքագծի միջազգային կանոնագիրքը:

Ստուգաթերթում 2-րդ մասի վերաբերյալ տրված պատասխանը (որը լիարժեք է), ինչպես նշված է սույն զեկույցի էջատակի *17-րդ ծանոթագրության* մեջ, տվյալ հոդվածի 1-ին մասի վերաբերյալ տրված պատասխանն է: Հարկ է նաև հիշատակել, որ ինչ-ինչ անհասկանալի պատճառով՝ այդ պատասխանը (որը վերաբերում է հոդվածի 1-ին մասին) պատճենված է 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի վերաբերյալ տրված պատասխանից (համեմատել 29-35-րդ էջերը 62-67-րդ էջերի հետ):

Կառավարության ստուգաթերթում պատասխան տրված չէ հոդվածի 3-րդ մասին:

8-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է քննարկի նաև այնպիսի միջոցներ և համակարգեր սահմանելու հնարավորությունը, որոնք նպաստում են այն բանին, որ պաշտոնատար անձինք համապատասխան իրավասու մարմիններին հայտնեն իրենց գործառույթների իրականացման ժամանակ իրենց հայտնի դարձած կոռուպցիոն դեպքերի մասին:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

8-րդ հոդվածի 5-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձգտի, համապատասխան դեպքերում և իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, սահմանել այնպիսի միջոցներ և համակարգեր, որոնք պաշտոնատար անձանց կպարտավորեցնեն համապատասխան մարմիններին ներկայացնել հայտարարագրեր, *inter alia*, արտածառայողական գործունեության, զբաղմունքի, ներդրումների, ակտիվների մասին և էական նվիրատվությունների կամ օգուտների մասին, որոնց հետ կապված կարող է շահերի բախում առաջանալ որպես պաշտոնատար անձ նրանց գործառույթների առնչությամբ:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

8-րդ հոդվածի 6-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է քննարկի այն պաշտոնատար անձանց նկատմամբ կարգապահական կամ այլ միջոցներ կիրառելու հնարավորությունը, ովքեր խախտում են սույն հոդվածին համապատասխան սահմանված վարքագծի կանոնագրքերը կամ ստանդարտները:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

9-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկի գնումների պատշաճ համակարգեր ստեղծելու համար, որոնք հիմնվում են թափանցիկության, մրցակցության և որոշումների ընդունման օբյեկտիվ չափանիշների վրա, որոնք, *inter alia*, կոռուպցիայի կանխարգելման տեսանկյունից արդյունավետ են համարվում: Այդպիսի համակարգերը, որոնք դրանց կիրառման ժամանակ կարող են նախատեսել պատշաճ շեմային ցուցանիշներ, *inter alia*, շոշափում են հետևյալը.

ա) գնումների ընթացակարգերին և գնումների պայմանագրերին վերաբերող տեղեկատվության հրապարակային տարածումը, ներառյալ գնումներին մասնակցելու հրավիրվածների մասին տեղեկատվությունը և պատշաճ կամ հարմար կերպով այն տեղեկատվությունը, որը թույլ է տալիս սակարկության հավանական մասնակիցներին բավարար ժամանակ ունենալ նախապատրաստվելու և իրենց տենդերային դիմումները ներկայացնելու համար.

բ) մասնակցության պայմանների նախօրոք սահմանումը, ներառյալ ընտրություն կատարելու և պայմանագրերի կնքման վերաբերյալ որոշումներ ընդունելու չափանիշները, ինչպես նաև սակարկության անցկացման կանոնները և դրանց հրապարակումը.

գ) հրապարակային գնումների վերաբերյալ որոշումների ընդունման առնչությամբ նախապես սահմանված և օբյեկտիվ չափանիշների օգտագործումը՝ կանոնների կամ ընթացակարգերի կիրառման ճշտության հետագա ստուգմանն օժանդակելու նպատակով.

դ) ներքին վերահսկողության արդյունավետ համակարգը, ներառյալ բողոքարկման արդյունավետ համակարգը՝ սույն կետի համաձայն սահմանված կանոնները կամ ընթացակարգերը չպահպանելու դեպքում վիճարկման իրավաբանական միջոցների և իրավական պաշտպանության միջոցների ապահովման համար.

ե) համապատասխան դեպքերում՝ գնումների համար պատասխանատվություն կրող անձնակազմին վերաբերող հարցերի կարգավորումը, ինչպիսիք են որոշակի հրապարակային

գնումներով շահագրգռված լինելու՝ հայտարարագրման, ստուգման ընթացակարգերի վերաբերյալ պահանջները և դասընթացների նկատմամբ պահանջները:

Այս մասի վերաբերյալ տրված պատասխանն, ընդհանուր առմամբ պատշաճ հերթականությամբ չէ: Մասնավորապես, յուրաքանչյուր կետի վերաբերյալ պատասխանները սփռված են պատասխանի տեքստի տարբեր մասերում՝ ի տարբերություն այլ հոդվածների այլ մասերի կետերի վերաբերյալ պատասխանների, որոնցում յուրաքանչյուր կետի պատասխանը շարադրված է պատշաճ հերթականությամբ՝ մեկը մյուսի հետևից:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում (ա) կետի վերաբերյալ տրված պատասխանը հիմնականում լիարժեք է, թեպետ այն սփռված է տվյալ մասի վերաբերյալ տրված պատասխանի տեքստի տարբեր մասերում: Հարկ է ավելացնել, որ «Գնումների մասին» ՀՀ օրենքով չի նախատեսվում պայմանագրի տեքստի հրապարակում: Ընդամենը պահանջվում է հրապարակել պայմանագրի ստորագրման մասին որոշումը՝ համառոտ տեղեկություն տրամադրելով հայտի մասին և մրցույթի արդյունքների մասին:¹⁹ Այնուամենայնիվ, էլեկտրոնային գնումների հարթակում տեղադրվում են նաև պայմանագրերը, թեպետ՝ ոչ կանոնավոր կերպով:²⁰

Մասի (ա) կետի վերաբերյալ տրված պատասխանի նման՝ (բ) կետին վերաբերող պատասխանը նույնպես սփռված է տվյալ մասի վերաբերյալ տրված պատասխանի տեքստի տարբեր մասերում: Բաց մրցույթների դեպքում (բ) կետում նշված պահանջները սահմանված են «Գնումների մասին» օրենքի 27-րդ և 28-րդ հոդվածներում:

Ինչ վերաբերում է (գ) կետին, ապա «Գնումների մասին» օրենքով և վերոնշյալ թիվ 526-Ն որոշմամբ (տե՛ս *էջատակի թիվ 19 ծանոթագրությունը*) մանրամասնորեն կարգավորում է հանրային գնումներին վերաբերող որոշումների համար օբյեկտիվ և նախապես սահմանված չափանիշների կիրառությունը:²¹

Ի տարբերություն նախորդ կետերի վերաբերյալ տրված պատասխանների, (դ) կետի վերաբերյալ պատասխանի հակիրճ տարբերակը բերված է տվյալ մասի վերաբերյալ տրված պատասխանում (տե՛ս էջեր 97-98):

Ինչ վերաբերում է (ե) կետի վերաբերյալ պատասխանին, ապա այս մասի վերաբերյալ Կառավարության պատասխանում տեղեկատվությունը շատ սուղ է: Մասնավորապես, պատասխանի ամենավերջում միայն (տե՛ս էջեր 102-103) նշվում է, թե գնումների քանի համակարգողներ (պետական և համայնքային մարմիններից և այն կազմակերպություններից, որոնք իրենց գնումները պետք է կատարեն «Գնումների մասին» օրենքի պահանջներին համապատասխան) են մասնակցել մասնագիտական դասընթացների (2017 թվականին) և

¹⁹ Տե՛ս օրենքի 10-րդ հոդվածը: Հարկ է հիշատակել, որ Կառավարության 2017 թվականի մայիսի 4-ի թիվ 526-Ն որոշման համաձայն, որը հանրային գնումների գործընթացները և ընթացակարգերը կարգավորող հիմնական ենթաօրենսդրական ակտն է, պետական կարիքների համար կատարվող կետորոնացված գնումների դեպքում (որոնք կարգավորվում են Գնումների մասին օրենքի 17-րդ հոդվածով) թույլատրված է հիմնական պայմանագրի հրապարակումը (տե՛ս Որոշման 100-րդ կետի 11-րդ ենթակետը):

²⁰ Տե՛ս <https://armeps.am/ppcm/public/contracts>:

²¹ Մրցույթների դեպքում տե՛ս, օրինակ, հոդվածներ 27, 28, 33 և 34:

պարտադիր դասընթացների (2018 թվականի առաջին կեսի ընթացքում): Միևնույն ժամանակ, «Գնումների մասին» օրենքը որոշ դրույթներ է պարունակում շահերի հայտարարագրման վերաբերյալ: Մասնավորապես, այդ օրենքի 33-րդ հոդվածի 6-րդ մասով նախատեսվում է հետևյալը. «Գնահատող հանձնաժողովի անդամը կամ քարտուղարը չի կարող մասնակցել գնահատող հանձնաժողովի աշխատանքներին, եթե հայտերի բացման նիստին պարզվում է, որ վերջիններիս կողմից հիմնադրված կամ բաժնեմաս (փայաբաժին) ունեցող կազմակերպությունը, կամ իրենց մերձավոր ազգակցությամբ կամ խնամիությամբ կապված անձը (ծնող, ամուսին, երեխա, եղբայր, քույր, ինչպես նաև ամուսնու ծնող, երեխա, եղբայր կամ քույր) կամ այդ անձի կողմից հիմնադրված կամ բաժնեմաս (փայաբաժին) ունեցող կազմակերպությունը տվյալ ընթացակարգին մասնակցելու համար ներկայացրել է հայտ»: Այդ դեպքում՝ համաձայն նույն հոդվածի 7-րդ մասի, հայտերի բացման նիստից անմիջապես հետո տվյալ ընթացակարգի առնչությամբ շահերի բախում ունեցող գնահատող հանձնաժողովի անդամը կամ քարտուղարը ինքնաբացարկ է հայտնում տվյալ ընթացակարգից: Հանձնաժողովի անդամները և քարտուղարը ստորագրում են շահերի բախման բացակայության մասին հայտարարություն, որը հայտերի բացման նիստի ավարտին հաջորդող առաջին աշխատանքային օրը հրապարակվում է տեղեկագրում:

Բացի դրանից, «Գնումների մասին» օրենքը կարգավորում է բողոքը քննողի շահերի բախման հնարավոր իրավիճակները: Մասնավորապես, օրենքի 49-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվում է. «Խորհրդի անդամը չի կարող քննել բողոքը, եթե պարզվում է, որ բողոքարկման գործընթացում ներգրավված է իր հիմնադրած կամ բաժնեմաս (փայաբաժին) ունեցող կազմակերպություն, կամ տվյալ բողոքարկման ընթացակարգում ներգրավված է իրեն մերձավոր ազգակցությամբ կամ խնամիությամբ կապված անձ (ծնող, ամուսին, երեխա, եղբայր, քույր, ինչպես նաև ամուսնու ծնող, երեխա, եղբայր կամ քույր) կամ այդ անձի հիմնադրած կամ բաժնեմաս (փայաբաժին) ունեցող կազմակերպություն: Եթե առկա է սույն մասով նախատեսված պայմանը, ապա տվյալ բողոքի քննման և որոշման կայացման առնչությամբ սույն մասով սահմանված շահերի բախում ունեցող խորհրդի անդամն ինքնաբացարկ է հայտնում տվյալ բողոքի քննումից: Յուրաքանչյուր բողոքի քննման ժամանակ խորհրդի անդամն ստորագրում է շահերի բախման բացակայության մասին հայտարարություն, որը բողոքի վերաբերյալ կայացված որոշման հետ մեկտեղ հրապարակվում է տեղեկագրում»: Միևնույն ժամանակ, հարկ է հիշատակել նաև, որ գնումների մասին օրենսդրությամբ չի նախատեսվում ստուգման հատուկ ընթացակարգ, որը թույլ կտար պարզել, թե արդյոք հայտերի գնահատման հանձնաժողովների անդամները կամ քարտուղարները կամ բողոքները քննողները չեն թաքցնում իրենց շահերի բախման հնարավոր իրավիճակները:

Ինչ վերաբերում է գնումների համար պատասխանատու անձնակազմի վերապատրաստմանը, ապա «Գնումների մասին» օրենքի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասի 10-րդ կետով նախատեսվում է, որ գնումների համակարգողներին որակավորում շնորհելու և նրանց շարունակական մասնագիտական վերապատրաստում անցկացնելու կարգը հաստատվում է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից: Ավելին, օրենքի 16-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի համաձայն, որով սահմանվում է պետական գնումների ընթացակարգերի կարգավորումը և համակարգումը, նախատեսվում է, որ գնումների գործընթացի կարգավորման և համակարգման աշխատանքների կազմակերպման նպատակով

լիազորված մարմինը (որը ՀՀ ֆինանսների նախարարությունն է) պարտավոր է «ապահովել գնումների համակարգողների որակավորման շնորհունը և վերջիններիս շարունակական մասնագիտական վերապատրաստման համակարգի առկայությունը»: «Գնումների մասին» օրենքի այս պահանջներին համապատասխան՝ ֆինանսների նախարարը, գործելով որպես պետական գնումների համար լիազորված մարմնի ղեկավար, պարբերաբար արձակում է հրամաններ գնումների համակարգողների մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացների վերաբերյալ: Նմանօրինակ վերջին հրամանը (հրաման թիվ 294-Ա) արձակվել է 2019 թվականի ապրիլի 4-ին և վերաբերում է ողջ 2019 թվականի ընթացքում գնումների համակարգողների մասնագիտական վերապատրաստման շարունակական դասընթացներին:²²

9-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է համապատասխան միջոցներ ձեռնարկի պետական ֆինանսների կառավարման թափանցիկությանը և հաշվետվությանը նպաստելու ուղղությամբ: Այդպիսի միջոցները, *inter alia*, պետք է ներառեն.

ա) ազգային բյուջեի ընդունման ընթացակարգերը.

բ) մուտքերի և ծախսերի մասին ժամանակին զեկուցումը.

գ) հաշվապահական հաշվառման ստանդարտների համակարգը և ստուգման ու դրա հետ կապված հսկողության համակարգը.

դ) ռիսկերի և ներքին վերահսկողության կառավարման արդյունավետ և ներգործուն համակարգերը, և

ե) համապատասխան դեպքերում՝ սույն կետում սահմանված պահանջները չպահպանելու դեպքում շտկումներ կատարելը:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում այս մասի (ա), (բ) և (գ) կետերի վերաբերյալ տրված պատասխանները լիարժեք են: Միննույն ժամանակ, դրանք գրեթե ամբողջությամբ կրկնվում են (տե՛ս բովանդակության համեմատությունը՝ 104-108-րդ էջերը և 108-113-րդ էջերը), այս մասի (ա) կետի պարագայում առկա շատ չնչին բացառությամբ, որտեղ փոքրիկ մի պարբերություն է ավելացվել կրկնված տեքստում (տե՛ս 108-109-րդ էջերը)՝ սկզբնական տեքստի (տե՛ս 104-րդ էջը) համեմատությամբ:

Պատասխաններ տրված չեն (դ) և (ե) կետերին:

²² Տե՛ս <http://procurement.am/website/images/original/294-A%2004.04.2019.pdf> Գնումների պաշտոնական տեղեկագրում:

Ինչ վերաբերում է «ռիսկերի և ներքին վերահսկողության կառավարման արդյունավետ և ներգործուն համակարգերին» (մասի (դ) կետ), ապա «Ներքին աուդիտի մասին» օրենքում (ընդունվել է Ազգային ժողովի կողմից 2010 թվականի դեկտեմբերի 22-ին, ուժի մեջ մտել՝ 2011 թվականի փետրվարի 2-ին) կան մի քանի դրույթներ՝ կապված ռիսկերի և ռիսկերի կառավարման հետ: Մասնավորապես, օրենքի 2-րդ հոդվածով սահմանվում են այնպիսի եզրույթներ, ինչպիսիք են ռիսկը և ռիսկի կառավարումը: Նույն հոդվածով սահմանվում է «ներքին աուդիտ» եզրույթը՝ ամրագրելով, որ «ներքին աուդիտն աջակցում է կազմակերպությանը հասնել իր նպատակներին՝ կազմակերպության ռիսկերի կառավարման, հսկողության ու կառավարչական գործընթացների համակարգված և կանոնակարգված գնահատման ու բարելավման միջոցով»: Այս հոդվածով սահմանվում է նաև «հսկողություն» եզրույթը. «կազմակերպության ղեկավարության գործողություններ՝ ուղղված կազմակերպության նպատակների իրականացման ռիսկերի կանխմանը կամ նվազեցմանը»: ՀՀ Կառավարության 2011 թվականի օգոստոսի 11-ի (այլ ոչ՝ 2012-ի՝ ինչպես նշված է Կառավարության ստուգաթերթում) թիվ 1233-Ն որոշումը, որը ներքին աուդիտին վերաբերող հիմնական ենթաօրենսդրական ակտն է, ինչպես նաև՝ ՀՀ ֆինանսների նախարարի 2012 թվականի դեկտեմբերի 12-ի թիվ 1096-Ն հրամանը նույնպես կարգավորում են ռիսկերի բացահայտումը, գնահատումը և կառավարումը պետական կազմակերպություններում:

Ինչ վերաբերում է (դ) կետին, ապա «Բյուջետային համակարգի մասին» օրենքի 42-րդ հոդվածով նախատեսվում է, որ տվյալ օրենքի պահանջների խախտման համար պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների և նրանց լիազորություններ իրականացնող իրավաբանական և պաշտոնատար անձինք պատասխանատվություն են կրում օրենքով սահմանված կարգով: Եվ թեպետ ոչ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգիրքը, ոչ Քրեական օրենսգիրքը չեն պարունակում կոնկրետ հոդվածներ հանրային ֆինանսներին առնչվող իրավախախտումների և հանցագործությունների վերաբերյալ, դրանք պարունակում են վերաբերելի հոդվածներ, որոնց միջոցով կարելի է պատասխանատվության ենթարկել հանրային ֆինանսներին առնչվող իրավախախտումներ կատարած համարվող պաշտոնատար անձինք: Այնուամենայնիվ, ցայսօր չեն արձանագրվել որևէ խախտումներ՝ կապված պետական բյուջեի ընդունման ընթացակարգերի հետ (կետ (ա)) կամ բյուջետային եկամուտների և ծախսերի զեկուցելու հետ (կետ (բ)): Բացի դրանից, Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում (գ) կետի վերաբերյալ տրված պատասխանում առկա է աղյուսակ, որում զետեղված աուդիտի արդյունքներով արձանագրված անհամապատասխանությունների և կատարված ճշգրտումների վերաբերյալ 2016 և 2017 թվականների տվյալները:

9-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձեռնարկի քաղաքացիաիրավական և վարչական միջոցներ, իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետական ծախսերին և եկամուտներին վերաբերող հաշվապահական գրքերի, գրանցումների, ֆինանսական տեղեկագրերի կամ այլ փաստաթղթերի պահպանումը ապահովելու և այդպիսի փաստաթղթերի կեղծմանը հակազդելու համար:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանն համապարփակ է հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ստանդարտների վերահսկողության մասով: Միննույն ժամանակ, պատասխանի վերջին պարբերության մեջ, որտեղ քննարկվում են հաշվապահական և ֆինանսական փաստաթղթերի անխախտելիության պահպանման և կեղծման դեմ պայքարին ուղղված միջոցառումները, նշվում է միայն Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 169¹¹ հոդվածը (Հաշվապահական հաշվառման փաստաթղթերը և այլ տեղեկությունները չպահպանելը): Այնուամենայնիվ, գոյություն ունեն նաև 169¹ հոդվածը (Հաշվապահական հաշվառումը (գրանցումը) խախտումով վարելը, երբ դա կարող է առաջացնել (առաջացրել է) հարկի կամ պարտադիր սոցիալական ապահովության վճարի նվազեցում, կամ հայտարարագիրը, հաշվարկը սահմանված ժամկետում չներկայացնելը), 169⁹ հոդվածը (Հաշվապահական հաշվառում չվարելը), 169¹⁰ հոդվածը (Հաշվապահական հաշվառման քաղաքականություն չսահմանելը), 169¹² հոդվածը (Պետական մարմիններ ֆինանսական հաշվետվությունները չներկայացնելը կամ դրանք չիրապարակելը) և 169¹³ (Հրապարակվող ֆինանսական հաշվետվությունները չորակավորված հաշվապահի կողմից ստորագրելը կամ անստորագիր ներկայացնելը):

10-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Հաշվի առնելով կոռուպցիայի դեմ պայքարի անհրաժեշտությունը՝ յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել իր պետական վարչակազմում թափանցիկության մեծացման համար, այդ թվում՝ դրա կազմակերպման, գործունեության և, համապատասխան դեպքերում, որոշումների կայացման գործընթացների առնչությամբ: Այդպիսի միջոցները. *inter alia*, կարող են ներառել հետևյալը.

ա) ընթացակարգերի կամ կանոնակարգերի ընդունումը, որոնք բնակչությանը թույլ կտան, համապատասխան դեպքերում, տեղեկատվություն ստանալ իր պետական վարչակազմի կազմակերպման, գործունեության և որոշումների ընդունման գործընթացների վերաբերյալ և, պատշաճորեն հաշվի առնելով մասնավոր կյանքի և անձնական տվյալների պաշտպանության նկատառումները, հանրության անդամների շահերը շոշափող որոշումների և իրավաբանական ակտերի վերաբերյալ.

բ) վարչական ընթացակարգերի հստակեցումը, համապատասխան դեպքերում, որոշումներ կայացնող իրավասու մարմինների նկատմամբ հանրության մուտքը դյուրացնելու համար, և

գ) այն տեղեկատվության հրապարակումը, որը կարող է ներառել պետական վարչակազմում կոռուպցիայի վտանգների մասին պարբերական հաշվետվությունները:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում (ա) կետի վերաբերյալ տրված պատասխանը լիարժեք է: Այնուամենայնիվ, (բ) և (գ) կետերին տրված պատասխանները վերաբերելի չեն: Բացի դրանից, հարկ է հիշատակել, որ երկրի պետական կառավարման

համակարգում կոռուպցիոն ռիսկերին վերաբերող պարբերական հաշվետվություններ կազմելու մասով Հայաստանում չկա ո՛չ իրավական պահանջ, ո՛չ ստանդարտ պրակտիկա:

11-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Հաշվի առնելով դատական իշխանության անկախությունը և կոռուպցիայի դեմ պայքարում նրա որոշիչ դերը՝ յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր իրավական համակարգի հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան և առանց դատական մարմինների անկախությանը վնասելու, պետք է միջոցներ ձեռնարկի դատական մարմինների աշխատակիցների ազնվության մեծացման ուղղությամբ և նրանց շրջանում կոռուպցիայի հնարավորությունները բացառելու համար: Այդպիսի միջոցները կարող են ներառել դատական մարմինների աշխատակիցների գործողություններին վերաբերող կանոնները:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

11-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Համանման միջոցները, որոնք կիրառվում են սույն հոդվածի 1-ին կետին համապատասխան, կարող են ներդրվել և կիրառվել Մասնակից պետությունների այն դատախազական մարմիններում, որոնցում դրանք չեն մտնում դատական իշխանության կազմի մեջ, բայց օգտվում են դատական մարմինների անկախությանը համանման անկախությունից:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

12-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասեր

1. Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է միջոցներ ձեռնարկի մասնավոր հատվածում կոռուպցիայի կանխարգելման, մասնավոր հատվածում հաշվապահական հաշվառման ստանդարտների և աուդիտի ուժեղացման և, համապատասխան դեպքերում, այդպիսի միջոցների չպահպանման համար արդյունավետ, համաչափ և զսպող ներգործություն ունեցող քաղաքացիաիրավական, վարչական կամ քրեական պատժամիջոցների սահմանման ուղղությամբ:

2. Այդ նպատակներին հասնելուն ուղղված միջոցները կարող են, *inter alia*, ներառել հետևյալը.

ա) իրավապահ մարմինների և համապատասխան մասնավոր կազմակերպությունների միջև համագործակցության խրախուսումը.

բ) համապատասխան մասնավոր կազմակերպությունների աշխատանքում բարեխղճության ապահովման համար նախատեսված ստանդարտների և ընթացակարգերի մշակման խրախուսումը, ներառյալ ձեռնարկատերերի և բոլոր համապատասխան մասնագիտությունների ներկայացուցիչների կողմից գործունեության բարեխիղճ և պատշաճ իրականացման համար վարքագծի կանոնագրքերը և շահերի բախումների առաջացման կանխարգելումը, ինչպես նաև առևտրային ձեռնարկությունների միջև և նրանց ու պետության միջև պայմանագրային հարաբերություններում բարեխիղճ առևտրային պրակտիկայի օգտագործման խրախուսման համար.

գ) մասնավոր կազմակերպությունների գործունեության թափանցիկության խրախուսումը, ներառյալ, համապատասխան դեպքերում, այն իրավաբանական և ֆիզիկական անձանց նույնականացման միջոցները, որոնք մասնակից են կորպորատիվ կազմակերպությունների ստեղծմանը և դրանց ղեկավարմանը.

դ) մասնավոր կազմակերպությունների գործունեությունը կարգավորող ընթացակարգերի չարաշահումների կանխարգելումը, ներառյալ այն ընթացակարգերը, որոնք վերաբերում են առևտրային գործունեություն իրականացնելու համար պետական մարմինների կողմից տրամադրվող օժանդակություններին և լիցենզիաներին.

ե) շահերի բախումների առաջացման կանխարգելումը՝ համապատասխան դեպքերում և խելամիտ ժամկետով նախկին պաշտոնատար անձանց մասնագիտական գործունեության նկատմամբ կամ մասնավոր հատվածում պաշտոնատար անձանց աշխատանքի նկատմամբ սահմանափակումներ դնելու միջոցով՝ նրանց պաշտոնաթող լինելուց կամ կենսաթոշակի անցնելուց հետո, երբ այդպիսի գործունեությունը կամ աշխատանքը ուղղակիորեն կապված է այնպիսի գործառնությունների հետ, որոնք այդպիսի պաշտոնատար անձինք կատարել են իրենց պաշտոնում գտնվելու ժամանակաշրջանում, կամ որոնք վերահսկվել են նրանց կողմից.

զ) ապահովումը, որ մասնավոր կազմակերպությունները, իրենց կառուցվածքը և մեծությունը հաշվի առնելով, ունենան ներքին աուդիտորական վերահսկողության բավարար մեխանիզմներ՝ կռուպցիոն դեպքերի կանխարգելման և բացահայտման գործում օգնություն ցույց տալու համար, և որպեսզի այդպիսի մասնավոր կազմակերպությունների հաշիվները և պահանջվող ֆինանսական տեղեկագրերը ենթակա լինեն աուդիտի և հավաստագրման ընթացակարգերի:

Հոդվածի 1-ին մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնազնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է: Այնուամենայնիվ, հոդվածի 2-րդ մասի վերաբերյալ պատասխան տրված չէ:

12-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

Կոռուպցիայի կանխարգելման նպատակներով յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք, իր ներքին օրենսդրությանը և հաշվապահական հաշվառման վարման, ֆինանսական հաշվետվության ներկայացման, ինչպես նաև հաշվապահական հաշվառման և աուդիտի ստանդարտները կարգավորող կանոններին համապատասխան, կարող են անհրաժեշտ լինել հետևյալ արարքներն արգելելու համար, որոնք իրականացվում են իրավախախտումներից որևէ մեկը կատարելու համար՝ համաձայն սույն Կոնվենցիայի.

ա) չգրանցված հաշվետվության ստեղծում.

բ) չհաշվառված կամ ոչ ճիշտ գրանցված գործարքների կատարում.

գ) գոյություն չունեցող ծախսերի հաշվառում.

դ) պարտավորությունների ներառում՝ առանց դրանց նպատակի ճշգրիտ սահմանման.

ե) կեղծ փաստաթղթերի օգտագործում, և

զ) օրենսդրությամբ նախատեսված ժամկետներից շուտ հաշվապահական փաստաթղթերի միտումնավոր ոչնչացում:

Հոդվածի այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը խիստ սահմանափակ է: Այնտեղ հիշատակվում է միայն Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ օրենսգրքի 169¹¹ հոդվածը, որի պարագայում՝ ՄԱԿ-ի Կոռուպցիայի դեմ կոնվենցիայի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասին (հանրային հատվածում վարվող հաշվապահական հաշվառման վերաբերյալ) տրված պատասխանի նման, այլընտրանքային սույն ստուգաթերթի համապատասխան բաժնում թվարկված մյուս հոդվածները կիրառելի են նաև մասնավոր հատվածում հաշվապահական հաշվառման հետ կապված իրավախախտումները կանխելու նկատմամբ: Բացի դրանից, վերաբերելի հոդվածներ կան նաև Քրեական օրենսգրքում, ինչպիսիք են օրինակ ապօրինի ձեռնարկատիրությունը (հոդված 188), կեղծ ձեռնարկատիրությունը (հոդված 189), առևտրային կաշառքը (հոդված 200), կեղծ վճարային փաստաթղթեր պատրաստելը կամ իրացնելը (հոդված 203), հարկը, տուրքը կամ պարտադիր այլ վճարը չվճարելը (հոդված 205) և առևտրային կամ այլ կազմակերպությունների ծառայողների կողմից լիազորությունները չարաշահելը (հոդված 214):

12-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է մերժի իրենցից կաշառք ներկայացնող այն ծախսերի առնչությամբ հարկումից ազատումը, որոնք համարվում են սույն Կոնվենցիայի 15-րդ և 16-րդ հոդվածներով այդպիսին ճանաչված իրավախախտումների տարրերից մեկը և, համապատասխան դեպքերում, այլ ծախսերի առնչությամբ, որոնք հետևել են կոռուպցիոն արարքներին:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը խիստ մակերեսային է: Հաշվի առնելով, որ կաշառք տալը, միջնորդելը և ստանալը քրեական հանցագործություններ են՝ նախատեսված Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքով (տե՛ս 310, 311, 311.1, 312, 312.1 և 313 հոդվածները), բնականաբար, որևէ ընկերություն կամ այլ տնտեսվարող սուբյեկտ կաշառքը չէր ներառի իր պաշտոնական ծախսերի մեջ:

13-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր հնարավորությունների սահմաններում և իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկի պետական հատվածից դուրս առանձին անհատների և խմբերի, ինչպես, օրինակ, քաղաքացիական հասարակության, ոչ կառավարական կազմակերպությունների և համայնքների հիմքի վրա գործող կազմակերպությունների, կոռուպցիայի կանխարգելման և դրա դեմ պայքարի գործում ակտիվ մասնակցությանը նպաստելու համար և հասարակության կողմից կոռուպցիայի առկայության փաստի, դրա պատճառների և վտանգավորության բնույթի, ինչպես նաև դրա կողմից ստեղծվող սպառնալիքների գիտակցումը մեծացնելու համար:

Այդ մասնակցությունը պետք է ամրապնդվի այնպիսի միջոցների օգնությամբ, ինչպիսիք են.

ա) թափանցիկության ուժեղացումը և որոշումների ընդունման գործընթացներում բնակչության ներգրավմանն աջակցելը.

բ) բնակչության համար տեղեկատվության նկատմամբ արդյունավետ մուտքը ապահովելը.

գ) հանրության տեղեկացվածության միջոցառումների իրականացումը, որոնք կնպաստեն կոռուպցիայի նկատմամբ անհանդուրժողականության մթնոլորտի ստեղծմանը, ինչպես նաև պետական կրթության ծրագրեր իրականացնելը, ներառյալ ուսումնական ծրագրերը դպրոցներում և համալսարաններում.

դ) կոռուպցիայի մասին տեղեկատվություն փնտրելու, ստանալու, հրապարակելու և տարածելու ազատությունը հարգելը, խրախուսելը և պաշտպանելը: Այդ ազատությունը

կարող է ենթակա լինել սահմանափակումների, սակայն դրանք պետք է լինեն այնպես, ինչպես սահմանված է օրենքով, և որոնք անհրաժեշտ են.

i) այլ անձանց իրավունքները կամ համբավը հարգելու համար.

ii) ազգային անվտանգության կամ հասարակական կարգի պահպանման կամ բնակչության առողջության կամ բարոյականության պաշտպանության համար:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը ձևական իմաստով լիարժեք է: Այնուամենայնիվ, հարկ է հիշատակել, որ նախքան 2018 թվականի ապրիլ-մայիսի թավշյա հեղափոխությունը՝ կոռուպցիայի կանխարգելման և ընդհանրապես կոռուպցիայի դեմ պայքարի ուղղությամբ նախկին վարչակարգի փորձերն իրենց բնույթով զուտ մակերեսային էին (պայմանավորված քաղաքական կամքի բացակայությամբ), և չունեին լուրջ և համակարգային հանձնառության բնույթ: Այդ հանգամանքներում՝ քաղաքացիական հասարակության մասնակցությունը և կոռուպցիայի դեմ պայքարում քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների մասնակցությունը խթանելուն ուղղված կառույցները և իրավակարգավորումները լուրջ դրական ազդեցություն չունեցան կոռուպցիայի դեմ պայքարում, և վերջինս, որպես համակարգային երևույթ, պահպանվեց ամենաբարձր ատյաններում:²³

13-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է համապատասխան միջոցներ ձեռնարկի՝ ապահովելու համար, որ սույն Կոնվենցիայում հիշատակված հակակոռուպցիոն մարմինները հայտնի լինեն հանրությանը, և պետք է ապահովի մուտքը դեպի այդ մարմինները, այդ թվում՝ անանուն ձևով՝ ամեն մի դեպքի մասին նրանց հաղորդումներ տրամադրելու համար, որը կարող են դիտարկվել որպես իրավախախտում՝ սույն Կոնվենցիային համապատասխան:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է: Կարելի է նաև ավելացնել, որ այժմ արդեն գործում է անանուն հաղորդումներ ներկայացնելու էլեկտրոնային հարթակը:

14-րդ հոդվածի 1(ա) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է.

²³ Թե՛ ինստիտուցիոնալ կառուցվածքը, թե՛ իրավակարգավորումները սահմանվել են նախորդ ռեժիմի օրոք, և ակնհայտ էր, որ նպատակն է եղել հնարավոր դոնորներին ցույց տալ, որ լուրջ պայքար է մղվում կոռուպցիայի դեմ, և որ այդ պայքարը վայելում է քաղաքացիական հասարակության կազմակերպությունների լայն օժանդակությունը:

ա) սահմանի կարգավորման և հսկողության համապարփակ ներքին ռեժիմ՝ բանկերի և ոչ բանկային ֆինանսական հիմնարկների, այդ թվում՝ ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց նկատմամբ, որոնք պաշտոնական կամ ոչ պաշտոնական ծառայություններ են տրամադրում դրամական միջոցների կամ արժեքների փոխանցումների հետ կապված, ինչպես նաև, համապատասխան դեպքերում, իր իրավասության սահմաններում՝ այլ մարմինների նկատմամբ, որոնք փողերի լվացման տեսակետից հատկապես խոցելի են, փողերի լվացում թույլ չտալու և դրա բոլոր ձևերը բացահայտելու նպատակներով. ընդ որում՝ նման ռեժիմն առաջին հերթին հիմնվում է հաճախորդի և, համապատասխան դեպքերում, սեփականատեր բենեֆիցիարի ինքնության նույնականացման նկատմամբ պահանջների, հաշվետվություն վարելու և կասկածելի գործարքների մասին հաղորդումներ ներկայացնելու վրա:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

14-րդ հոդվածի 1(բ) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է.

բ) առանց խախտելու սույն Կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածը՝ ապահովի, որ վարչական, կարգավորող, իրավապահ և մյուս մարմինները, որոնք նշանակված են փողերի լվացման դեմ պայքարելու համար (ներառյալ, ազգային օրենսդրությամբ նախատեսված համապատասխան դեպքերում, դատական մարմինները), ընդունակ լինեն իր ներքին օրենսդրությամբ սահմանված պայմաններով ազգային և միջազգային մակարդակներում համագործակցություն իրականացնել և տեղեկատվություն փոխանակել, և այդ նպատակով պետք է քննարկի ֆինանսական օպերատիվ տեղեկատվության գծով ստորաբաժանում հիմնելու հարցը, որը պետք է գործի որպես փողերի լվացման հնարավոր դեպքերին առնչվող տեղեկությունների հավաքման, վերլուծության և տարածման ազգային կենտրոն:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

14-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Մասնակից պետությունները պետք է քննարկեն կանխիկ դրամական միջոցների և համապատասխան շրջանառու գործիքների՝ իրենց սահմաններով տեղափոխումները բացահայտելու և այդպիսի տեղափոխումները վերահսկելու ուղղությամբ պրակտիկ հնարավոր միջոցներ ձեռնարկելու մասին հարցը՝ տեղեկատվության պատշաճ օգտագործման ապահովմանն ուղղված երաշխիքների պահպանման պայմանով և օրինական կապիտալի տեղափոխման համար որևէ արգելք չստեղծելով: Այդպիսի միջոցները կարող են ներառել պահանջներ այն մասին, որ ֆիզիկական անձինք և առևտրային ձեռնարկությունները

հայտնեն նշանակալից ծավալների կանխիկ դրամական միջոցների անդրսահմանային փոխանցումների և համապատասխան շրջանառու գործիքների հանձնման մասին:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում այս մասի վերաբերյալ տրված պատասխանն, ընդհանուր առմամբ, լիարժեք է: Հարկ է ավելացնել նաև, որ կանխիկի և/կամ վճարային գործիքների ապօրինի (մաքսանենգ) տեղափոխումը քրեական հանցագործություն է՝ համաձայն Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքի (տե՛ս Օրենսգրքի 215.1 հոդվածը):

14-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

3. Մասնակից պետությունները պետք է քննարկեն համապատասխան և գործնական միջոցների կիրառումը, որպեսզի պահանջեն ֆինանսական հիմնարկներից, ներառյալ՝ դրամական միջոցներ փոխանցող հիմնարկներից.

ա) միջոցների էլեկտրոնային փոխանցման համար ծառայողական ցուցակներում և դրանց հետ կապված հաղորդումներում մտցնել ճշգրիտ և բովանդակալից տեղեկատվություն ուղարկողի մասին.

բ) այդպիսի տեղեկատվությունը պահպանել վճարումն իրականացնելու ողջ շղթայի ընթացքում, և

գ) անցկացնել միջոցների փոխանցման խորացված ստուգում ուղարկողի մասին տեղեկատվության լրիվ բացակայության դեպքում:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

14-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Սույն հոդվածի դրույթների համաձայն կարգավորման և հսկողության ներքին ռեժիմ սահմանելիս և չխախտելով սույն Կոնվենցիայի որևէ այլ հոդված՝ Մասնակից պետություններին առաջարկվում է ղեկավարվել տարածաշրջանային, միջտարածաշրջանային և բազմակողմ կազմակերպությունների համապատասխան նախաձեռնություններով, որոնք ուղղված են փողերի լվացման դեմ:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

14-րդ հոդվածի 5-րդ մաս

Մասնակից պետությունները պետք է ձգտեն դատական, իրավապահ մարմինների և ֆինանսական կարգավորման մարմինների միջև համաշխարհային, տարածաշրջանային, ենթատարածաշրջանային և երկկողմ համագործակցության զարգացմանը և խրախուսմանը՝ փողերի լվացման դեմ պայքարելու նպատակներով:

Անհրաժեշտ տեղեկություններն արդեն իսկ գետեղված են այս հոդվածի 1-ին մասի (բ) կետի վերաբերյալ տրված պատասխանում, բայց ոչ՝ (ա) կետի վերաբերյալ պատասխանում, ինչպես նշված է տվյալ մասի վերաբերյալ ներկայացված պատասխանում:

V ՂՈՒՄ (ԱԿՏԻՎՆԵՐԻ ՎԵՐԱԴԱՐՁ)

Ակտիվների վերադարձի ինստիտուտը Հայաստանում կիրառելու գաղափարը ծնվել է 2018 թվականին՝ իշխանափոխությունից հետո: Հայաստանի Հանրապետության քրեական և քաղաքացիական օրենսդրությամբ նախատեսվում են ակտիվների բռնագրավման և վերադարձման հիմքերը՝ ըստ սուբյեկտայնության (*in persona* սկզբունք): Այնուամենայնիվ, կան նաև օրենսդրական որոշ բացեր, որոնք խոչընդոտում են ակտիվների վերադարձն ըստ գույքայնության (*in rem* սկզբունք): Թավշյա հեղափոխությունից հետո Հայաստանն այս առումով ներկայումս միջոցառումներ է իրականացնում՝ ակտիվների ընդհանուր վերադարձն հնարավոր դարձնելու համար:

Հայաստանի օրենսդրությամբ կարգավորվում են ակտիվների վերադարձի մեխանիզմները, մասնավորապես՝ մեղադրական դատավճռի հիման վրա ակտիվները վերադարձնելը: Այս մոտեցումը համարվում է ակտիվները վերադարձնելու ամենատարածված ձևը. երբ անձի ակտիվները վերադարձվում են նույն ժամանակ, երբ այդ անձը մեղավոր է ճանաչվում կոռուպցիայի համար: Տարբեր պետությունների ակտիվների բռնագրավման տարբեր մեթոդներ են կիրառում, ինչպիսիք են, մասնավորապես, միայն տվյալ հանցագործության միջոցով ձեռք բերված ակտիվների բռնագրավումը կամ ակտիվներից և դրանց շահագործումից ստացված եկամուտների բռնագրավումը: Ինչ վերաբերում է առանց մեղադրական դատավճռի ակտիվները վերադարձնելուն, որը որոշ պետություններում անվանվում է նաև «քաղաքացիական բռնագրավում» (անգլ.՝ «civil forfeiture»), ապա Հայաստանի օրենսդրությամբ ներկայումս իրավակարգավորումներ սահմանված չեն ակտիվներն «*in rem*» սկզբունքի հիման վրա վերադարձնելու համար: Ուսումնասիրությունները ցույց են տվել, որ ավելի շատ ակտիվներ վերադարձվել են առանց մեղադրական դատավճռի, քան քրեական հետապնդման/մեղադրական դատավճռի միջոցով: Առանց մեղադրական դատավճռի ակտիվները վերադարձնելը կարող է արդյունավետ լինել դատավարական բոլոր գործընթացներում՝ հաշտության համաձայնագրերի և դատարանի կողմից կորուստների փոխհատուցման ճանապարհներով:

Վերը թվարկված մոտեցումներից ներկայումս Հայաստանում ավելի արդյունավետ կարող է լինել առանց մեղադրական դատավճռի ակտիվների վերադարձը՝ ելնելով հետևյալ պատճառներից.

- Ի տարբերություն այլ մեթոդների, գույքի նկատմամբ հայց ներկայացնելը կբացառի անհատների քաղաքական հետապնդումը, քանի որ նպատակն անօրինական ճանապարհով ստացված գույքը վերադարձնելն է, այլ ոչ՝ անձին բանտարկելը: Այն անձին թույլ կտա խուսափել քրեական հետապնդումից, մեղադրական դատավճռից և դատվածությունից:
- Ակտիվներն առանց մեղադրական դատավճռի վերադարձնելն ապահովում է ավելի արագ գործընթաց, քանի որ պետության ջանքերը կենտրոնանում են գույքը գտնելու, այլ ոչ՝ անհատի նկատմամբ քրեական հետապնդում իրականացնելու համար անհրաժեշտ ապացույցներ հավաքելու ուղղությամբ: Ապացույցներն ըստ էության տրամադրում է անհատը՝ հայտարարագիր լրացնելու ճանապարհով:

Թեպետ «ակտիվների վերադարձը» միջազգային համատեքստում սովորաբար ենթադրում է ակտիվների վերադարձն արտերկրից դեպի ծագման երկիր, այն սկզբունքորեն և, ըստ էության, կարող է տեղի ունենալ նաև միևնույն երկրի ներսում:

Ինչպես պարզ է դառնում այս քննարկումից, Հայաստանի օրենսդրությունը փաստացի չի փորձարկվել այս առումով, որի պատճառով բացահայտված չեն ակտիվների վերադարձի դրական և բացասական կողմերը: Ուստի, հարցաշարին տրված պատասխաններն հիմնականում սահմանափակվում են միայն օրենսդրական գործող կարգավորումներով:

51-րդ հոդված

Սույն գլխի համաձայն՝ ակտիվները վերադարձնելը իրենից ներկայացնում է սույն Կոնվենցիայի հիմնարար սկզբունքը, և Մասնակից պետություններն ամենալայն ձևով պետք է համագործակցեն միմյանց հետ և այդ կապակցությամբ աջակցեն միմյանց:

Հարկ է հիշատակել, որ Հայաստանը չունի այլ պետություններից ակտիվներ վերադարձնելու որևէ փորձ, թեպետ ակտիվների վերադարձի իմաստով Հայաստանը միացել է միջազգային որոշ պայմանագրերի, որոնք կարգավորում են փողերի լվացման հիմնախնդիրները: Բացի դրանից, Հայաստանը չունի իրավական փոխօգնության պայմանագրեր, որոնցով հնարավոր կլիներ կազմակերպել այլ պետություններից ակտիվների վերադարձի բոլոր փուլերը:

Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ նախատեսվում են բռնագրավման հիմքերը միայն կայացված մեղադրական դատավճիռների առկայության դեպքում: Ուստի, առանց մեղադրական դատավճիռի բռնագրավում իրականացնելու մասին իրավակարգավորումներ չկան: Հետևաբար, Կոնվենցիայով նախատեսված որոշ միջոցառումներ իրագործելու համար դեռևս անհրաժեշտ կլինի համապատասխան բարեփոխումներ կատարել Հայաստանի օրենսդրության մեջ:

52-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Զխախտելով սույն Կոնվենցիայի 14-րդ հոդվածը՝ յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, կարող են պահանջվել այն բանի համար, որ ֆինանսական հիմնարկներից, որոնց վրա տարածվում է նրա իրավագործությունը, պահանջի ստուգել հաճախորդների ինքնությունը, խելամիտ միջոցներ ձեռնարկել այն միջոցների սեփականատեր բենեֆիցիարների ինքնությունը պարզելու համար, որոնք դեպոնացված են մեծ ծավալի միջոցներով հաշիվներում, և իրականացնել վերահսկողության առավել խիստ միջոցներ այն հաշիվների նկատմամբ, որոնք փորձում են բացել, կամ որոնք վարվում են նշանակալից պետական լիազորություններով օժտված կամ նախկինում օժտված անձանց, նրանց ընտանիքների անդամների և նրանց հետ սերտորեն կապված գործընկերների կողմից կամ վերոթվարկյալ անձանցից որևէ մեկի անունից: Վերահսկողության այդպիսի առավել

խիստ միջոցները խելամիտ չափով պետք է կոչված լինեն բացահայտելու կասկածելի գործառնությունները՝ դրանց վերաբերյալ իրավասու մարմիններին տեղեկատվություն տրամադրելու նպատակների համար, և որևէ օրինական հաճախորդի հետ գործեր վարելու առումով դրանք չպետք է մեկնաբանվեն իբրև ֆինանսական հիմնարկներին խոչընդոտող կամ արգելող:

Հայաստանի գործող օրենսդրությամբ, մասնավորապես կարգավորվում է ֆինանսական հաստատությունների հսկողությունն իրենց հաճախորդների ֆինանսական գործունեության նկատմամբ, որը թույլ է տալիս հսկել դաշտը և օգտագործել պետական հսկողության մեխանիզմները բարձր ռիսկի դեպքում, օրինակ՝ փողերի փոխանցման դեպքում՝ կախված դրա նպատակից և հիմքերից: Ներկայումս կարևորագույն խնդիրը բանկային գաղտնիքի մեխանիզմների հաղթահարման արդյունավետ մեխանիզմների ներդրումն է, քանի որ մի շարք դեպքերում բանկային գաղտնիքի ինստիտուտի անարդյունավետ լինելը բացառում է բանկային համակարգով փոխանցվող անօրինական միջոցների բացահայտումը:

Ներկայումս քննարկման փուլում է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը, որը կարգավորելու է բանկային գաղտնիքի սահմանափակման մեխանիզմները: Այնուամենայնիվ, հարկ է հիշատակել, որ այդ իրավակարգավորումներն ընդունելիս պետք է հաշվի առնել ֆինանսական համակարգի կայունությունն ապահովելու հրամայականը, քանի որ բանկային գաղտնիքը միաժամանակ նաև երաշխավորում է ցանկացած պետության ֆինանսական համակարգի կայունությունը:

52-րդ հոդվածի 2(ա) մաս

Սույն հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված միջոցների իրականացումը դյուրացնելու նպատակով յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան և ղեկավարվելով փողերի լվացմանը հակազդելու տարածաշրջանային, միջտարածաշրջանային և բազմակողմ կազմակերպությունների համապատասխան նախաձեռնություններով, պետք է.

ա) հրապարակի խորհրդատվական ցուցումներ այն կատեգորիայի ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց վերաբերյալ, որոնց հաշիվների առնչությամբ ֆինանսական հիմնարկներից, որոնց վրա տարածվում է իր իրավագործությունը, սպասվելու է վերահսկողության առավել խիստ միջոցների կիրառում այն հաշիվների և գործառնությունների տեսակների նկատմամբ, որոնց անհրաժեշտ է հատուկ ուշադրություն դարձնել, և հաշիվներ բացելու և վարելու պատշաճ միջոցների, ինչպես նաև այն հաշիվներով հաշվետվություն վարելու նկատմամբ, որոնք անհրաժեշտ է ընդունել նման հաշիվների վերաբերյալ,

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

52-րդ հոդվածի 2(բ) մաս

Սույն հոդվածի 1-ին կետով նախատեսված միջոցների իրականացումը դյուրացնելու նպատակով յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան և ղեկավարվելով փողերի լվացմանը հակազդելու տարածաշրջանային, միջտարածաշրջանային և բազմակողմ կազմակերպությունների համապատասխան նախաձեռնություններով, պետք է.

բ) համապատասխան դեպքերում, մյուս Մասնակից պետության խնդրանքով կամ իր սեփական նախաձեռնությամբ, ֆինանսական հիմնարկներին, որոնց վրա տարածվում է իր իրավագործությունը, պետք է ծանուցի որոշակի ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձանց ինքնության մասին, որոնց վերաբերյալ հաշիվների առնչությամբ այդպիսի հիմնարկներից սպասվելու է վերահսկողության առավել խիստ միջոցների կիրառում՝ ի լրումն այն անձանց, որոնց ինքնությունը ֆինանսական հիմնարկները կարող են պարզել այլ կարգով:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

52-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

Սույն հոդվածի 2-րդ կետի «ա» ենթակետի համատեքստում յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է միջոցներ ձեռնարկի, որպեսզի ապահովի ֆինանսական հիմնարկների կողմից պատշաճ ժամկետի ընթացքում պատշաճ հաշվետվություն այն հաշիվների և գործառնությունների մասին, որոնց առնչվում են սույն հոդվածի 1-ին կետում հիշատակված անձինք, որում նվազագույնը պետք է ընդգրկվի այն տեղեկատվությունը, որը վերաբերում է հաճախորդի անձին, ինչպես նաև, որքանով դա հնարավոր է, իրական սեփականատեր շահառուին:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

52-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Իրավախախտումներից ստացված եկամուտները կանխարգելելու և բացահայտելու նպատակով, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն կանխարգելման համար պետք է պատշաճ և գործուն միջոցներ իրականացնի իր կարգավորող և հսկող մարմինների, բանկային հիմնարկների օգնությամբ, որոնք ֆիզիկական ներկայություն չունեն, և որոնք կապակցված չեն որևէ կարգավորվող ֆինանսական խմբի հետ: Ավելին. Մասնակից պետությունները կարող են

քննարկել իրենց ֆինանսական հիմնարկների նկատմամբ պահանջներ սահմանելու հնարավորությունը՝ հրաժարվելու այդպիսի հիմնարկների հետ թղթակցային բանկային հարաբերությունների մեջ մտնելուց կամ շարունակելու այդպիսի հարաբերությունները, ինչպես նաև զգուշանալու օտարերկրյա ֆինանսական հիմնարկների հետ հարաբերություններ հաստատելուց, որոնք թույլատրում են հաշիվների օգտագործումը այն բանկերի կողմից, որոնք ֆիզիկական ներկայություն չունեն կամ որոնք կապակցված չեն որևէ կարգավորվող ֆինանսական խմբի հետ:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

52-րդ հոդվածի 5-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, պետք է քննարկի այնպիսի արդյունավետ համակարգեր ստեղծելու հնարավորությունը, որոնք նախատեսում են համապատասխան պաշտոնատար անձանց առնչվող ֆինանսական տեղեկատվության բացահայտումը և այդ պահանջները չպահպանելու համար սահմանում են պատշաճ պատժամիջոցներ:

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է քննարկի նաև այնպիսի միջոցներ ձեռնարկելու հնարավորությունը, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ իրենց իրավասու մարմիններին թույլատրեն այդպիսի տեղեկատվության փոխանակում իրականացնել մյուս Մասնակից պետությունների իրավասու մարմինների հետ, երբ դա անհրաժեշտ է իրավախախտումներից ստացված եկամուտների քննության, իրավունքների հայտարարման և հետ վերադարձնելու ուղղությամբ միջոցներ ձեռնարկելու համար, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան:

Ակտիվների, գույքի և շահերի հայտարարագրման համակարգը կարգավորվում է «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքով: Օրենքում փոփոխություններ են կատարվել վերջերս՝ 2017 թվականի հունիսին: Արդյունքում՝ հայտարարագրման իրավակարգավորումները բարելավվել են, իսկ հայտարարագրող պաշտոնատար անձանց շրջանակն ընդլայնվել է: ԲՊԱԷՀ-ին վերապահվել են նոր գործիքներ և լիազորություններ, որոնք անհրաժեշտ են գույքի հայտարարագրերը ստուգելու և դրանց առնչվող խախտումների համար վարչական տույժեր կիրառելու համար, ինչպես նաև՝ նախատեսվել է առանձին բյուջե: Ավելին, «Հանրային ծառայության մասին» նոր օրենք է ընդունվել 2018 թվականին, որով վերափոխվել է հանրային ծառայության ողջ համակարգը: Հայտարարագրման համակարգում կատարված բարեփոխումները պահպանվել են: Հայաստանի հայտարարագրման համակարգը հիմնականում վերաբերում է գույքի հայտարարագրմանը, որն իր հերթին կարող է ծառայել ապօրինի հարստացման հայտնաբերման և կանխարգելման հետ կապված նպատակին: Այնուամենայնիվ, պետությունը հայտարարագրման համակարգի զարգացման նոր փուլ է թևակոխել, որը նշանավորվում է շահերի հայտարարագրման մասին 2019 թվականի հունվարից ուժի մեջ մտնող օրենսդրության ընդունմամբ: Այդ զարգացումն իր հերթին

կվերափոխի Հայաստանի հայտարարագրման համակարգը՝ այն դարձնելով երկու նպատակ հետապնդող համակարգ: Ակտիվների հայտարարագրման համակարգի կառավարման լիազորությունը վերապահված է Հայաստանի Հանրապետության բարձրաստիճան պաշտոնատար անձանց էթիկայի հանձնաժողովին (ԲՊԱԷՀ): Այնուամենայնիվ, ԲՊԱԷՀ-ի հիման վրա ստեղծվելու է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը («Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի համաձայն), որն առաջատար դեր կստանձնի հայտարարագրման գործընթացի կարգավորման և հայտարարագրերի ստուգման և վերլուծության աշխատանքներում:

Հայաստանը կարող է առկա տեղեկատվությունն այլ պետություններին տրամադրել իրավապահ մարմինների հետ կնքած իրավական օգնության համաձայնագրերի հիման վրա՝ իրավապահ մարմինների հարցումները ստանալու դեպքում: Օրինակ, տեղեկատվության փոխանակումը Ռուսաստանի Դաշնության և Անկախ պետությունների համագործակցության այլ պետությունների հետ կարող է իրականացվել Քրեական, քաղաքացիական և ընտանեկան գործերով իրավական օգնության և իրավական հարաբերությունների մասին Մինսկի և Քիշնևի կոնվենցիայի հիման վրա: Եվրոպական պետությունների հետ տեղեկատվության փոխանակումը կարող է իրականացվել Քրեական գործերով իրավական օգնության մասին 1959 թվականի կոնվենցիայի հիման վրա: Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազությունը կարող է Կոնվենցիան որպես հիմք կիրառել իրավական օգնության հարցումների համար: Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածի 6-րդ մասի դեպքում բոլոր դեպքերում պետք է կապի մեջ լինել հարցումն ուղարկող պետության իրավասու մարմնի հետ: Կոնվենցիայի 56-րդ հոդվածի առնչությամբ Հայաստանի Հանրապետության գլխավոր դատախազությունն է հանդիսանում պետության իրավասու մարմինը Քրեական գործերով փոխադարձ օգնության մասին կոնվենցիայի 21-րդ հոդվածով նախատեսված տեղեկատվության պարագայում: Այդ տեղեկատվության փոխանցումը կարող է իրականացվել հարցումն ուղարկող պետության դատական մարմնի համապատասխան որոշման հիման վրա: Հայաստանի դեպքում դեռևս չի եղել ՀՀ հայտարարության հիման վրա այլ պետություններին տեղեկատվություն հարցում ուղարկելու դեպք:

52-րդ հոդվածի 6-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է քննարկի այնպիսի միջոցներ ձեռնարկելու հնարավորությունը, որոնք, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, կարող են պահանջվել այն բանի համար, որ համապատասխան պաշտոնատար անձանց համար, ովքեր որևէ օտարերկրյա պետությունում որևէ ֆինանսական հաշվի նկատմամբ շահ կամ ստորագրության իրավունք կամ այլ իրավասություն ունեն, սահմանի այդ մասին համապատասխան մարմիններին հայտնելու և այդպիսի հաշիվներին վերաբերող պատշաճ հաշվետվություն վարելու պահանջ: Այդպիսի միջոցները նաև նախատեսում են պատշաճ պատժամիջոցներ՝ այդ պահանջները չկատարելու համար:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

53-րդ հոդվածի (ա) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է, իր ներքին օրենսդրության համաձայն՝

ա) ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ մյուս Մասնակից պետությանը թույլատրի իր դատարաններ քաղաքացիական հայցեր ներկայացնել այն գույքի նկատմամբ իրավական տիրույթը կամ սեփականության իրավունքը պարզելու մասին, որը ձեռք է բերվել իրավախախտումներից որևէ մեկի կատարման հետևանքով, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

53-րդ հոդվածի (բ) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է, իր ներքին օրենսդրության համաձայն՝

բ) ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ թույլատրի իր դատարաններին իրավախախտումներ կատարած անձանց, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, պարտավորեցնել փոխհատուցում վճարել կամ վնասները հատուցել մյուս Մասնակից պետությանը, որին վնաս է պատճառվել այդպիսի իրավախախտումներ կատարելու հետևանքով:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

53-րդ հոդվածի (գ) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է, իր ներքին օրենսդրության համաձայն՝

գ) ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ թույլատրի իր դատարաններին կամ իրավասու մարմիններին բռնագրավման մասին որոշումներ կայացնելիս ճանաչել մյուս Մասնակից պետության պահանջները՝ որպես գույքի օրինական սեփականատիրոջ, որը ձեռք է բերվել իրավախախտումներից որևէ մեկը կատարելու հետևանքով, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

54-րդ հոդվածի 1(ա) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, սույն Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածի համաձայն, գույքի առնչությամբ փոխադարձ իրավական օգնություն ցույց տալու նպատակներով, որը ձեռք է բերվել իրավախախտումներից որևէ մեկի կատարման հետևանքով, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, կամ որոնք օգտագործվել են այդպիսի իրավախախտումները կատարելիս, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, պետք է.

ա) ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են պահանջվել այն բանի համար, որ իր իրավասու մարմիններին թույլատրի ի կատար ածել բռնագրավման մասին մյուս Մասնակից պետության դատարանների կողմից կայացված որոշումները.

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում այս կետի վերաբերյալ տրված պատասխանն, ընդհանուր առմամբ, լիարժեք է: Հարկ է նաև ավելացնել, որ այլ պետություններից ակտիվների վերադարձման դեպքերի բացակայությունը թույլ չի տալիս պարզել, թե ինչ բացեր և թերություններ կարող են ծագել իրավական նորմերի կիրառությունից:

54-րդ հոդվածի 1(բ) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, սույն Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածի համաձայն, գույքի առնչությամբ փոխադարձ իրավական օգնություն ցույց տալու նպատակներով, որը ձեռք է բերվել իրավախախտումներից որևէ մեկի կատարման հետևանքով, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, կամ որոնք օգտագործվել են այդպիսի իրավախախտումները կատարելիս, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, պետք է.

բ) ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ թույլատրի իր իրավասու մարմիններին իրենց իրավագործության սահմաններում այդպիսի օտարերկրյա ծագման գույքի բռնագրավման մասին որոշում կայացնել փողերի լվացման իրավախախտումների կամ այնպիսի այլ իրավախախտումների կապակցությամբ դատական որոշումներ կայացնելիս կամ այլ ընթացակարգեր օգտագործելիս, որոնք թույլատրված են նրա ներքին օրենսդրությամբ:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

54-րդ հոդվածի 1(գ) մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, սույն Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածի համաձայն, գույքի առնչությամբ փոխադարձ իրավական օգնություն ցույց տալու նպատակներով, որը ձեռք է բերվել իրավախախտումներից որևէ մեկի կատարման հետևանքով, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, կամ որոնք օգտագործվել են այդպիսի իրավախախտումները կատարելիս, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, պետք է.

գ) քննարկի այնպիսի միջոցներ ձեռնարկելու մասին հարցը, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ այդպիսի գույքի բռնագրավման համար հնարավորություն ստեղծվի՝ առանց այնպիսի գործերով քրեական վարույթի շրջանակներում դատավճիռ կայացնելու, երբ հանցագործը չի կարող հետապնդվել մահվան, թաքնվելու կամ բացակայելու պատճառով կամ այլ համապատասխան դեպքերում:

Հայաստանում ներկայումս լայնամասշտաբ քննարկումներ և իրավական գործընթացներ են տեղի ունենում՝ ուղղված ակտիվների վերադարձման մեխանիզմի իրավակարգավորումների ներդրմանը: Այս համատեքստում՝ առանց մեղադրական դատավճռի բռնագրավման մասին օրենքի նախագիծն արդեն մշակվել և փորձաքննության համար ուղարկվել է միջազգային փորձագետներին:

Հարկ է նշել, որ վերոհիշյալ օրենքի մշակումից զատ, մշակվել են նաև Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարությունը և դրա իրականացման 2019-2022 թվականների գործողությունների ծրագիրը: Այնուամենայնիվ, հակակոռուպցիոն ռազմավարության վերջնական նախագիծը հրապարակվել է առանց մեղադրական դատավճռի բռնագրավման մասին օրենքի նախագծի հրապարակումից հետո: Բացի դրանից, երկու փաստաթղթերի մշակմանը քաղաքացիական հասարակության և շահագրգիռ այլ սուբյեկտների մասնակցության աստիճանը բավական ցածր է եղել, և գրեթե կարելի է անբավարար համարել:

54-րդ հոդվածի 2(ա) մաս

Սույն Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն ուղարկված խնդրանքով փոխադարձ իրավական օգնություն տրամադրելու նպատակներով յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, պետք է.

ա) ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ իր իրավասու մարմիններին թույլատրի սառեցնել կամ առգրավել գույքը՝ սառեցնելու կամ արգելանք դնելու մասին որոշման համաձայն, որը կայացվել է հայցող Մասնակից պետության դատարանի կամ իրավասու մարմնի կողմից, և որում շարադրվում են այնպիսի խելամիտ հիմքեր, որոնք հայցվող Մասնակից պետությանը հնարավորություն են տալիս ենթադրելու, որ այդպիսի միջոցներ ձեռնարկելու համար կան բավարար պատճառներ, և որ այդ գույքի նկատմամբ վերջնական արդյունքում կայացվելու է բռնագրավման մասին որոշում սույն հոդվածի 1-ին կետի «ա» ենթակետի նպատակների համար:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

54-րդ հոդվածի 2(բ) մաս

Սույն Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն ուղարկված խնդրանքով փոխադարձ իրավական օգնություն տրամադրելու նպատակներով յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, պետք է.

բ) ձեռնարկի այնպիսի միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ իր իրավասու մարմիններին թույլատրի սառեցնել կամ գույքի վրա արգելանք դնել այն խնդրանքով, որում շարադրվում են այնպիսի խելամիտ հիմքեր, որոնք հայցվող Մասնակից պետությանը հնարավորություն են տալիս ենթադրելու, որ այդպիսի միջոցներ ձեռնարկելու համար կան բավարար պատճառներ, և որ այդ գույքի նկատմամբ վերջնական արդյունքում կայացվելու է բռնագրավման մասին որոշում սույն հոդվածի 1-ին կետի «ա» ենթակետի նպատակների համար:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

54-րդ հոդվածի 2(գ) մաս

Սույն Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածի 2-րդ կետի համաձայն ուղարկված խնդրանքով փոխադարձ իրավական օգնություն տրամադրելու նպատակներով յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան, պետք է.

գ) քննարկի լրացուցիչ միջոցներ ձեռնարկելու մասին հարցը, որպեսզի իր իրավասու մարմիններին թույլատրի պահպանել գույքը բռնագրավման նպատակների համար, օրինակ՝ նման գույք ձեռք բերելու կապակցությամբ արգելանք դնելու կամ քրեական մեղադրանք առաջադրելու մասին օտարերկրյա որոշման հիման վրա:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Այն Մասնակից պետությունը, որը մյուս Մասնակից պետությունից, որի իրավագործության տակ է ընկնում որևէ իրավախախտում, որն այդպիսին է ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, խնդրանք է ստացել սույն Կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետում

նշված հանցագործություններից ստացված եկամուտների, գույքի, սարքավորման կամ հանցագործության կատարման այլ միջոցների բռնագրավման մասին, որոնք գտնվում են նրա տարածքում, առավելագույն չափով, որը հնարավոր է իր ներքին իրավական համակարգի շրջանակներում, պետք է.

ա) այդ խնդրանքն ուղարկի իր իրավասու մարմիններին՝ բռնագրավման մասին որոշում ստանալու նպատակով, և այդպիսի որոշում կայացնելու դեպքում ի կատար ածի այն, կամ

բ) իր իրավասու մարմիններին ուղարկի բռնագրավման մասին որոշումը, որը դատարանի կողմից կայացվել է հայցող Մասնակից պետության տարածքում՝ սույն Կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետին և 54-րդ հոդվածի 1-ին կետի «ա» ենթակետին համապատասխան, այն ծավալով դրա կատարման նպատակով, որը նշված է խնդրանքում, և այն չափով, որքանով այն առնչվում է հայցվող Մասնակից պետության տարածքում գտնվող՝ հանցագործություններից ստացված եկամուտներին, գույքին, սարքավորմանը կամ 31-րդ հոդվածի 1-ին կետում հիշատակված հանցագործությունների կատարման մյուս միջոցներին:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Մյուս Մասնակից պետության կողմից ուղարկված խնդրանքը ստանալուց հետո, որի իրավագործության տակ է գտնվում որևէ իրավախախտում, որն այդպիսին է ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, հայցվող Մասնակից պետությունը պետք է միջոցներ ձեռնարկի սույն Կոնվենցիայի 31-րդ հոդվածի 1-ին կետում նշված հանցագործություններից ստացված եկամուտները, գույքը, սարքավորումները կամ հանցագործությունների կատարման մյուս միջոցները բացահայտելու, հետամուտ լինելու, սառեցնելու կամ արգելանքի տակ դնելու համար՝ հետագա բռնագրավման նպատակով, որի վերաբերյալ որոշումը կայացվում է կամ հայցող Մասնակից պետության կողմից, կամ սույն հոդվածի 1-ին կետի համաձայն, հայցվող Մասնակից պետության կողմից:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 3-րդ մաս

Սույն Կոնվենցիայի 46-րդ հոդվածի դրույթները *mutatis mutandis* կիրառվում են սույն հոդվածի նկատմամբ: Ի լրումն 46-րդ հոդվածի 15-րդ կետում նշված տեղեկատվության՝ սույն հոդվածի հիման վրա ուղարկված խնդրանքները պետք է պարունակեն.

ա) սույն հոդվածի 1-ին կետի «ա» ենթակետում նախատեսված խնդրանքի առումով՝ բռնագրավման ենթակա գույքի նկարագրությունը, այդ թվում, որքանով հնարավոր է, գտնվելու վայրի մասին տվյալները և, եթե դա տեղին է, գույքի գնահատման արժեքը՝ հայտարարություն այն փաստերի շարադրումով, որոնց վրա հղում է կատարում հայցող Մասնակից պետությունը, և որոնք բավարար են նրա համար, որ հայցվող Մասնակից պետությունը կարողանա միջոցներ ձեռնարկել իր ներքին օրենսդրության համաձայն որոշում կայացնելու համար:

բ) սույն հոդվածի 1-ին կետի «բ» ենթակետում նախատեսված խնդրանքի առումով՝ հայցող Մասնակից պետության կողմից տրված բռնագրավման մասին որոշման՝ իրավաբանորեն թույլատրելի պատճենը, որի վրա հիմնվում է խնդրանքը, հայտարարություն՝ փաստերի շարադրումով, և տեղեկատվություն հայցվող որոշման կատարման ծավալի վերաբերյալ, որում նշվում են այն միջոցները, որոնք հայցող Մասնակից պետության կողմից ձեռնարկվել են բարեխիղճ երրորդ կողմերին պատշաճ ծանուցագրեր ուղարկելու և պատշաճ իրավական ընթացակարգեր ապահովելու համար, և հայտարարություն այն մասին, որ բռնագրավման մասին որոշումը վերջնական է համարվում:

գ) սույն հոդվածի 2-րդ կետում նախատեսված խնդրանքի առումով՝ հայտարարություն՝ այն փաստերի շարադրումով, որոնց վրա հղում է կատարում հայցող Մասնակից պետությունը, և հայցվող միջոցների նկարագրությունը, ինչպես նաև, եթե դա կիրառելի է, այն որոշման իրավաբանորեն թույլատրելի պատճենը, որի վրա հիմնվում է խնդրանքը:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված որոշումները կամ միջոցները հայցվող Մասնակից պետության կողմից պետք է ձեռնարկվեն նրա ներքին օրենսդրության դրույթներին և դատավարական նորմերին կամ ցանկացած երկկողմ կամ բազմակողմ համաձայնագրերին կամ պայմանավորվածություններին համապատասխան, որոնցով նա կարող է կապված լինել հայցող Մասնակից պետության հետ հարաբերություններում և դրանք պահպանելու պայմանով:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 5-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է Միավորված ազգերի կազմակերպության Գլխավոր քարտուղարին տրամադրի սույն հոդվածի դրույթների իրականացումն ապահովող

իր օրենքների և կանոնների տեքստերը, ինչպես նաև այդ օրենքների և կանոնների կամ դրանց նկարագրության հետագա բոլոր փոփոխությունների տեքստերը:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 6-րդ մաս

Եթե Մասնակից պետությունը ցանկանա սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերում հիշատակված միջոցների ձեռնարկումը պայմանավորել համապատասխան պայմանագրի առկայությամբ, ապա այդ Մասնակից պետությունը պետք է դիտարկի սույն Կոնվենցիան որպես անհրաժեշտ և բավարար պայմանագրային հիմք:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 7-րդ մաս

Սույն հոդվածի համաձայն՝ համագործակցությունը կարող է նաև մերժվել կամ ապահովող միջոցները կարող են հանվել, եթե հայցվող Մասնակից պետությունը ժամանակին բավարար ապացույցներ չստանա, կամ եթե գույքը նվազագույն արժեք ունենա:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

55-րդ հոդվածի 8-րդ մաս

Նախքան սույն հոդվածին համապատասխան ձեռնարկված որևէ ապահովող միջոցը հանելը հայցվող Մասնակից պետությունը, երբ դա հնարավոր է, հայցող Մասնակից պետությանը հնարավորություն է ընձեռում շարադրելու իր պատճառաբանությունները հօգուտ այդպիսի միջոցի իրականացման շարունակման:

Հարցումն ուղարկող պետության առաջարկած վարույթը շարունակելու անհրաժեշտությունը քննարկելու հստակ մեխանիզմ Հայաստանի օրենսդրությունն ուղղակիորեն չի նախատեսում: Այլ կերպ ասած, հարցման ժամկետը լրանալուց հետո այն երկարացնելու անհրաժեշտության մասին հարցումն ուղարկող պետության հարցման քննարկումն հայեցողական է: Այս տեսանկյունից՝ անհրաժեշտ է լրացումներ կատարել Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքում, որոնք կհստակեցնեն վերոհիշյալ իրավակարգավորումները:

55-րդ հոդվածի 9-րդ մաս

Սույն հոդվածի դրույթները չեն մեկնաբանվում այնպես, որ վնաս պատճառվի բարեխիղճ երրորդ կողմերի իրավունքներին:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

56-րդ հոդված

Չխախտելով իր ներքին օրենսդրությունը՝ յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն պետք է ձգտի ձեռնարկել այնպիսի միջոցներ, որոնք նրան հնարավորություն կտան, առանց վնասելու իր սեփական քննությունը, քրեական հետապնդումը և դատաքննությունը, առանց նախնական խնդրանքի՝ մյուս Մասնակից պետությանը տեղեկատվություն ուղարկել այն իրավախախտումներից ստացված եկամուտների մասին, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, երբ նա գտնում է, որ այդպիսի տեղեկատվության բացահայտումը կարող է այն ստացող Մասնակից պետությանն օժանդակել քննություն, քրեական հետապնդում կամ դատաքննություն հարուցելու կամ վարելու գործում կամ կարող է հանգեցնել, սույն Կոնվենցիային համապատասխան, այդ Մասնակից պետության կողմից խնդրանքի ուղարկմանը:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում այս հոդվածին տրված պատասխանը լիարժեք է:

57-րդ հոդվածի 1-ին մաս

Սույն Կոնվենցիայի 31-րդ կամ 55-րդ հոդվածի հիման վրա Մասնակից պետության կողմից բռնագրավված գույքը պետք է տնօրինվի, ներառյալ այդպիսի գույքը, սույն հոդվածի 3-րդ կետի համաձայն, նախկին օրինական սեփականատիրոջը վերադարձնելու առումով, այդ Մասնակից պետության կողմից՝ սույն Կոնվենցիայի դրույթներին և իր ներքին օրենսդրությանը համապատասխան:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

57-րդ հոդվածի 2-րդ մաս

Յուրաքանչյուր Մասնակից պետություն, իր ներքին օրենսդրության հիմնարար սկզբունքներին համապատասխան, պետք է ընդունի այնպիսի օրենսդրական և այլ միջոցներ, որոնք կարող են անհրաժեշտ լինել, որ թույլատրի իր իրավասու մարմիններին վերադարձնել բռնագրավված գույքը, երբ նրանք գործում են մյուս Մասնակից պետության կողմից սույն Կոնվենցիային համապատասխան ուղարկված խնդրանքով՝ հաշվի առնելով բարեխիղճ երրորդ Կողմերի իրավունքները:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

57-րդ հոդվածի 3(ա) մաս

Սույն Կոնվենցիայի 46-րդ և 55-րդ հոդվածներին և սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերին համապատասխան՝ հայցվող Մասնակից պետությունը պետք է.

ա) պետական միջոցների հափշտակության կամ հափշտակված պետական միջոցների լվացման դեպքում, ինչպես այդ մասին նշվում է սույն Կոնվենցիայի 17-րդ և 23-րդ հոդվածներում, եթե բռնագրավումն իրականացվել է 55-րդ հոդվածին համապատասխան և հայցող Մասնակից պետությունում կայացված վերջնական դատական որոշման հիման վրա, ընդ որում՝ այդ պահանջը հայցվող Մասնակից պետության կողմից կարող է հանվել, բռնագրավված գույքը վերադարձնի հայցող Մասնակից պետությանը.

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

57-րդ հոդվածի 3(բ) մաս

Սույն Կոնվենցիայի 46-րդ և 55-րդ հոդվածներին և սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերին համապատասխան՝ հայցվող Մասնակից պետությունը պետք է.

(բ) սույն Կոնվենցիայի գործողության տակ ընկնող որևէ այլ իրավախախտումից ստացված եկամուտների դեպքում, եթե բռնագրավումը կատարվել է սույն Կոնվենցիայի 55-րդ հոդվածին համապատասխան և հայցող Մասնակից պետությունում կայացված վերջնական դատական որոշման հիման վրա, ընդ որում՝ այդ պահանջը հայցվող Մասնակից պետության կողմից կարող է հանվել, բռնագրավված գույքը վերադարձնի հայցող Մասնակից պետությանը, եթե հայցող Մասնակից պետությունը հայցվող Մասնակից պետությանը խելամտորեն ապացուցում է այդպիսի բռնագրավված գույքի նկատմամբ ավելի վաղ գոյություն ունեցող իր սեփականության իրավունքը կամ, եթե հայցվող Մասնակից պետությունը հայցող Մասնակից պետությանը պատճառված վնասը ընդունում է որպես հիմք, բռնագրավված գույքը վերադարձնելու համար.

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

57-րդ հոդվածի 3(գ) մաս

Սույն Կոնվենցիայի 46-րդ և 55-րդ հոդվածներին և սույն հոդվածի 1-ին և 2-րդ կետերին համապատասխան՝ հայցվող Մասնակից պետությունը պետք է.

(գ) բոլոր մյուս դեպքերում առաջնահերթության կարգով պետք է քննարկի բռնագրավված գույքը հայցող Մասնակից պետությանը վերադարձնելու, այդպիսի գույքը նախկին օրինական սեփականատերերին վերադարձնելու կամ հանցագործությունից տուժածներին փոխհատուցում վճարելու մասին հարցը:

Այս կետի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

57-րդ հոդվածի 4-րդ մաս

Համապատասխան դեպքերում, եթե միայն Մասնակից պետություններն այլ որոշում չընդունեն, հայցվող Մասնակից պետությունը կարող է հանել քննության, քրեական հետապնդման կամ դատաքննության ընթացքում կրած խելամիտ ծախսերը, որոնք, սույն հոդվածի համաձայն, հանգեցրել են բռնագրավված գույքի վերադարձմանը կամ դրա տնօրինմանը:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

57-րդ հոդվածի 5-րդ մաս

Համապատասխան դեպքերում Մասնակից պետությունները կարող են հատուկ քննարկել յուրաքանչյուր առանձին դեպքում բռնագրավված գույքի վերջնական տնօրինման վերաբերյալ համաձայնագրեր կամ փոխընդունելի պայմանավորվածություններ կնքելու հնարավորությունը:

Այս մասի վերաբերյալ Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում տրված պատասխանը լիարժեք է:

58-րդ հոդված

Մասնակից պետությունները պետք է միմյանց հետ համագործակցեն այն իրավախախտումներից ստացված եկամուտների փոխանցումները կանխարգելելու և դրանց դեմ պայքարի նպատակներով, որոնք այդպիսին են ճանաչվել սույն Կոնվենցիային համապատասխան, ինչպես նաև այդպիսի եկամուտների առգրավման ուղիների և եղանակների օգտագործմանն օժանդակելու, և այդ նպատակներով պետք է քննարկեն օպերատիվ ֆինանսական տեղեկատվություն հավաքելու համար ստորաբաժանում ստեղծելու մասին հարցը, որը պետք է պատասխանատվություն կրի կասկածելի ֆինանսական գործառնությունների մասին հաղորդումներ ստանալու, վերլուծելու և իրավասու մարմիններին ուղարկելու համար:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում այս հոդվածին տրված պատասխանը լիարժեք է:

59-րդ հոդված

Մասնակից պետությունները պետք է քննարկեն երկկողմ կամ բազմակողմ համաձայնագրեր կամ պայմանավորվածություններ կնքելու հնարավորությունը Կոնվենցիայի սույն գլխի համաձայն իրականացվող միջազգային համագործակցության արդյունավետության բարձրացման համար:

Կառավարության ինքնագնահատման ստուգաթերթում այս հոդվածին տրված պատասխանը լիարժեք է:

17.07.2019